

La parada de Sesmond

De l'*Homo sapiens* a l'*Homo digitalis* passant per l'*Homo arxivisticus*

Lluís-Esteve Casellas i Serra

Cap de la Secció de Gestió Documental i Arxiu
Ajuntament de Girona

Si és cert que l'home és l'únic animal que ensopega amb la mateixa pedra, de ben segur que perdrem la major part dels nostres primers documents digitals, de la mateixa manera que vàrem perdre la major part dels nostres primers documents sobre argila, paper o cera. Segurament, llavors fascinats per la nostra habilitat o la bellesa de l'escriptura i ara per les possibilitats aparentment sense límit de la tecnologia. No obstant això, i ni que sigui a ensopegades, alguna cosa hem après mentrestant. I és que, fins fa ben pocs anys, la major part de la societat assumia amb naturalitat que la seva memòria fos efímera, perquè només les classes privilegiades estaven en disposició de crear un arxiu. Ara, en canvi, som conscients de la nostra memòria, sobretot d'ençà de l'aparició i la popularització de la fotografia. Així, vinculem les nostres vivències i la nostra identitat personal i familiar principalment a les imatges captades per a ser recordades, records que podem crear i traspasar als nostres familiars i amics.

En el darrer segle i per primera vegada en la història de la humanitat, la major part de la població té la possibilitat de produir una quantitat ingent de documents vinculats a la seva memòria personal. Tanmateix, la qüestió rau en si serem capaços de preservar-la per al futur, per als nostres descendents. No es tracta de l'eterna confrontació de tecnologia contra individus, però hem de ser conscients que hem creat una tecnologia a hores d'ara fràgil a efectes de preservació. Ara bé, que els resultats d'aquesta "tecnologia fràgil" siguin vulnerables fins al punt que siguin efímers depèn només de nosaltres. La llibertat de produir documents vinculats a la nostra memòria personal i familiar, si realment volem que perdurin, ha d'anar necessàriament lligada a les responsabilitats derivades de la seva preservació.

Evidentment, tot això està molt bé, però... no deu ser una febrada dels arxiviers, preocupats com estan per la preservació de la memòria, del passat? D'entrada, val a dir que la nostra preocupació és preservar, sí, però per al futur, no mirant al passat. I podem afegir que des dels serveis d'arxiu públics podem donar resposta i algunes recomanacions bàsiques sobre com preservar els nostres arxius personals. És més, sens dubte aquesta ha de ser una nova oferta de serveis per

a la ciutadania en un compromís ètic per a transferir a les persones el coneixement adquirit per les organitzacions.

També és veritat que en el context actual ens podem arribar a plantejar si realment podem parlar o no d'arxiu personal. D'una banda, el correu electrònic ha substituït l'antiga correspondència en paper i, consegüentment, les facilitats derivades de la seva immediatesa n'han banalitzat l'ús. Fins i tot, les postals han estat substituïdes per imatges quotidianes trameses instantàniament mitjançant qualsevol dispositiu mòbil. I per arrodonir-ho, tenim tota aquesta informació distribuïda en una infinitat de xarxes socials, xarxes de compartició de fitxers o de comptes de correu. És a dir, tot allò que anomenem el núvol informàtic, tan assequible, atractiu i, de vegades, perillós com llaminera era la caseta de xocolata de Hänsel i Gretel.

En qualsevol cas, un arxiu personal sempre té dos components: la inevitabilitat i la voluntarietat. La inevitabilitat perquè no podem evitar generar documents, des que naixem i al llarg de tota la nostra vida. La voluntarietat perquè actualment la facilitat per a crear documents ens permet produir una quantitat ingent d'informació. Alguns d'aquests documents, ja siguin produïts involuntàriament o amb plena consciència, formen part del que anomenem documents vitals, o imprescindibles en la vida d'una persona. Són aquells documents que acrediten la nostra identitat des d'un punt de vista administratiu, que garanteixen el reconeixement dels nostres drets com a ciutadans, el que posseïm, els estudis, els contractes laborals, etc. Alhora, també, ho són alguns documents de producció totalment voluntària,

Com gestionem els nostres documents digitals?

Mostra d'una carpeta de l'Intranet del SAMLM, on conservem part dels nostres fitxers d'imatges.

Procedència: SAMLM.

com serien les fotografies o la nostra correspondència digital, que formen part de la nostra identitat des d'un punt de vista més íntim i emocional, i no per això menys importants. Per adonar-se de la seva importància, només cal imaginar què suposaria perdre'ls tots o una part significativa.

Per tant, la preservació dels nostres documents digitals no és un tema menor que ens puguem prendre a la lleugera. Però, per on començar?¹ D'entrada, cal tenir present que la preservació digital no és només una qüestió tecnològica, sinó la combinació de mesures d'organització i de seguretat tecnològica. Això pot semblar complex i, de fet, ho pot arribar a ser, però en l'àmbit particular també podem trobar solucions adequades i assumibles. Per exemple, algunes mesures bàsiques per a garantir una mínima organització dels nostres documents personals són:

- Seleccionar allò que realment volem preservar. La preservació digital requereix certa dedicació; per tant, hem d'evitar volums innecessaris de correus electrònics sense importància, duplicats de fotografies, versions sense editar de vídeos, esborranys de documents en múltiples versions, etc. Saber eliminar és la millor garantia per a saber preservar allò que és important: destinem els esforços en allò que és rellevant!
- Identificar clarament els documents amb noms de fitxer coherents, curts i comprensibles. Això evitarà "perdre" documents només perquè som incapaços de trobar-los.
- Classificar els documents, en primer terme per la finalitat que tenen més que no pas pel tema del seu contingut, i organitzar-los en una estructura de directoris senzilla i clara, incorporant també criteris cronològics. Una estructura simple serà també més fàcil si hi ha d'accedir algú altre. Per això, tenir els criteris d'organització per escrit en un document al nivell més alt del directori pot ser molt útil.

¹ Per a una visió més completa, podeu consultar: CASELLAS, Lluís-Estevé; BOADAS, Joan (dir.). *Què es recordarà de nosaltres? Com preservar documents personals i familiars al segle XXI*. Girona: Ajuntament de Girona, Dia Internacional dels Arxius 2013. http://www.girona.cat/sgdap/docs/dia2013_def.cat.pdf.

- Descriure i documentar breument allò que produïm, per exemple, amb una relació de les carpetes o, fins i tot, dels fitxers al nivell més alt de l'estructura de directori. En fotografies és molt recomanable identificar persones, llocs i dates; altrament, un cop es perd el vincle emocional amb la imatge fàcilment, pot ser susceptible de ser eliminada.

Quant als aspectes de seguretat tecnològica, no cal dir que la gestió de les contrasenyes d'accés als nostres comptes de correu i perfils de xarxes socials han de seguir unes pautes mínimes de seguretat, però també de prudència. Per això, donem-nos d'alta només en aquells serveis que estem segurs que utilitzarem. Si no, com més comptes més probabilitats de deixar alguna "finestra oberta" i que algú altre pugui fer-ne un mal ús o malmetre els nostres documents.

Altres mesures indispensables són les vinculades amb la gestió de fitxers, dispositius i serveis d'emmagatzematge; per exemple:

- Fer regularment còpies de seguretat en diferents suports. La diversificació de mitjans ajuda a evitar sorpreses desagradables. Per exemple, fer una còpia en un disc dur extern i, a més, una altra en el núvol, un DVD o un llapis de memòria.
- Refrescar periòdicament els suports informàtics de memòria. Cal ser conscient que els dispositius electrònics no són eternals i, per exemple, els llapis de memòria són molt vulnerables als camps electromagnètics. Els discos durs també ho són, però ofereixen més seguretat. Així mateix, els DVD també tenen una vida limitada, com a molt de cinc anys.
- Utilitzar, sempre que es pugui, formats estàndards i, si és possible, de programari obert. Això evitarà dependre d'aplicacions comercials susceptibles a les variacions dels mercats i, alhora, facilitarà les actualitzacions a les noves versions.
- Fixar en formats estàndards, com pot ser el PDF, els correus electrònics i les versions definitives de documents de text que ja no hàgim de reutilitzar. Si tenim bases de dades que vulguem conservar, cal documentar-ne l'estructura i fer exportacions periòdiques a formats fàcilment importables des d'una altra aplicació, per exemple en CSV.
- Evitar resolucions innecessàriament altes, principalment en vídeos i, en menor mesura, en fotografies. Això disminuirà el risc de col·lapse dels nostres sistemes d'emmagatzematge i n'augmentarà el rendiment.

Tot això pot semblar complex, però no ho és gaire; és tan sols una qüestió d'hàbits. Hàbits que també és important transmetre a les noves generacions, els vertaders *Homo digitalis*. Tanmateix, cal tenir clar que l'evolució cap a l'*Homo digitalis* passa per ser capaços de preservar la memòria que generem cada dia, ja sigui a títol individual o col·lectiu. Ara bé, això només serà possible si prèviament els *Sapiens* actuals incorporem alguns coneixements i habilitats de l'*Homo arxivisticus*. En altres paraules, tothom ha de ser arxiver de la seva memòria digital, i si patiu del mal digital..., convertiu-nos en el vostre metge de capçalera i consulteu-nos! Estem al vostre servei. ■

1. Accés als documents

1.a Les consultes

Des de l'any 2010 que el nombre de consultes realitzades al nostre Servei d'Arxiu no ha parat de créixer. Així, si llavors es comptabilitzaren 5.955 consultes, en aquest darrer any s'han assolit les 17.396. En tres anys, doncs, s'ha produït un augment del 192,1%. Però és que en un sol any l'increment de les consultes també ha estat molt important: de les 12.003 realitzades a l'any 2012, s'ha passat a les 17.396 del 2013, amb un increment de 5.396 consultes (un 44,9%).

D'altra banda, del 2012 al 2013 les consultes particulars ateses de forma presencial han baixat en un 7,1%, mentre que les virtuals han pujat un 70,4%.

Les consultes administratives, aquelles realitzades pels mateixos treballadors de l'Ajuntament en l'exercici de les seves funcions, han seguit la davallada dels darrers anys. Si el 2012 es van dur a terme 2.072 consultes administratives, l'any 2013 van ser 1.756, un descens del 15,3%.

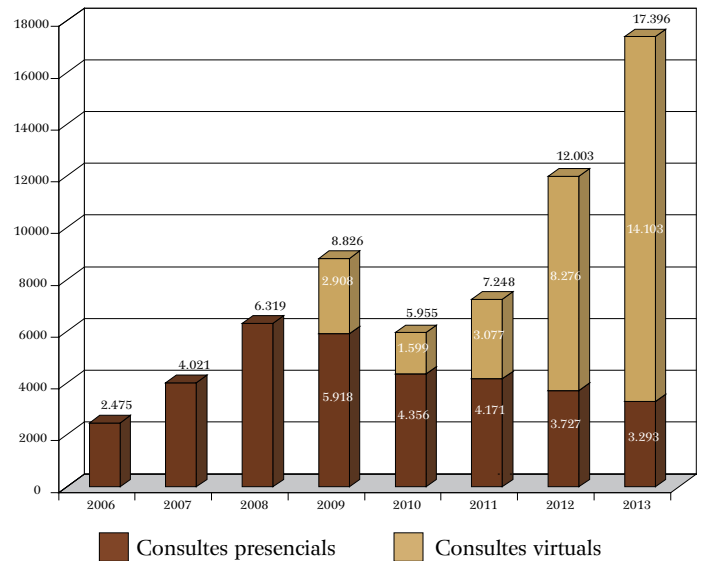
Pel que fa el conjunt de les consultes presencials (tant les particulars com les administratives) també ha continuat la davallada dels darrers anys. El descens produït de 2012 a 2013 ha estat de l'11,7%.

Contràriament, però, les consultes virtuals van tornar a incrementar-se respecte de l'any anterior en un 70,4%; i a més, han continuat experimentant un augment del seu pes percentual en el conjunt de les consultes. Així, el nombre global de consultes realitzades a través d'Internet ha representat, per a aquest 2013, un 81,1% del total (quan l'any 2012 aquest percentatge fou del 68,9%).

A l'hora de justificar la davallada global de les consultes presencials del 2013, cal recórrer a la mateixa explicació d'anys anteriors, en què es vinculava aquest descens a la crisi econòmica en la qual es troba immers el nostre país, que fa disminuir les activitats econòmiques relacionades amb la construcció, el comerç... i que, en conseqüència, també comporta una forta baixada en la consulta d'expedients administratius.

No obstant això, aquesta davallada contrasta amb el considerable augment de consultes per part dels investigadors, tant si ens referim a les consultes presencials com a les virtuals que s'han realitzat a través de l'Arxiu en línia del nostre web.

Consultes presencials i virtuals 2006-2013

1.b Els préstecs

Una altra de les funcions del SAMLM és prestar la documentació que custodia (de 30 anys d'antiguitat o menys) a les seccions de l'Ajuntament que ho sol·licitin. De la mateixa manera que les consultes administratives, els préstecs administratius, seguint la tendència dels darrers anys, han tornat a baixar (en aquest cas, un 4,5%: de 984 a 940).

D'altra banda, i pel que fa els préstecs de documentació pendent de retornar, també hem continuat el descens dels darrers anys. Hem passat dels 242 préstecs pendents de retornar el desembre de 2012 als 224 del desembre de 2013.

2. Els ingressos documentals

2.a Els ingressos ordinaris

Els ingressos ordinaris comptabilitzats al llarg de l'exercici 2013 ens confirmen la tendència a l'estabilització que es manifesta des de fa uns anys. En total, s'han ingressat 151,70 metres lineals repartits en 31 ingressos o transferències. Això representa un lleuger descens de l'1% respecte dels 153,30 metres de l'exercici 2012.

La majoria d'àrees han incrementat de manera sostinguda les seves aportacions. La que més ho ha fet ha estat Turisme (108%), seguida de Serveis Econòmics (28,5%). Els descensos,

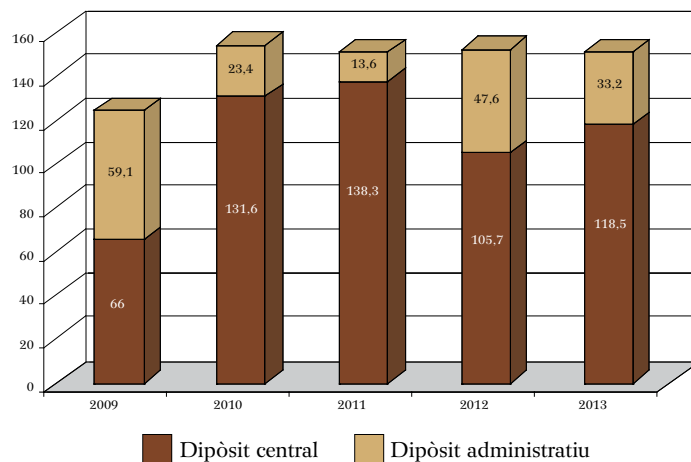
Consultes, préstecs i usuaris/àries en el període 2006-2013

Any	Particulars			Administratives			Total	
	Virtuals	Presencials		Usuaris	Consultes	Préstecs	Usuaris	Consultes
	Consultes	Usuaris	Consultes					
2006	-	397	1.261	657	1.214	447	1.054	2.475
2007	-	388	1.531	1.781	2.490	1.372	2.169	4.021
2008	2.101	332	1.406	3.507	4.913	1.413	3.839	8.420
2009	2.908	383	1.656	2.029	4.262	1.350	2.412	8.826
2010	1.599	285	1.136	1.845	3.220	1.255	2.130	5.955
2011	3.077	362	1.429	1.581	2.742	1.137	1.943	7.248
2012	8.276	457	1.655	1.362	2.072	984	1.819	12.003
2013	14.103	457	1.537	1.482	1.756	940	1.939	17.396
Total	32.064	3.061	11.611	14.244	22.669	8.898	17.067	66.344

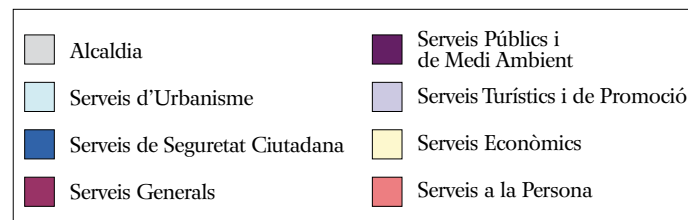
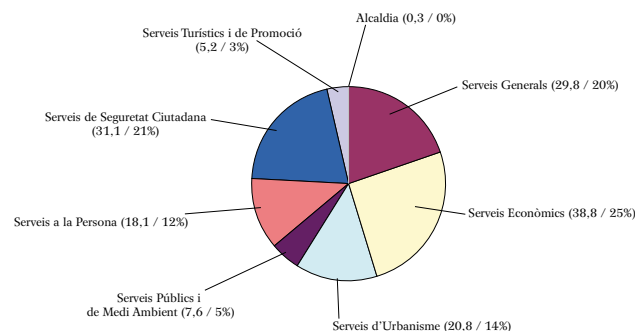
Ingressos ordinaris 2013			
Àrea	Metres lineals	Metres lineals	%
000 ALCALDIA		0,30	0,20
100 SERVEIS GENERALS			
111 Serveis Jurídics / Unitat jurídica	9,60	29,80	19,64
112 Serveis Jurídics / Via pública	0,00		
130 Organització i Recursos Humans	2,40		
140 Arxiu	3,60		
150 Informàtica	2,00		
160 Oficina Informació i Atenció Ciutadana	8,20		
170 Territori	0,00		
180 Participació Ciutadana i TICS	4,00		
181 Participació Ciutadana / Agenda XXI	0,00		
200 SERVEIS ECONÒMICS			
210 Gestió i Inspecció Tributària	17,00	38,80	25,58
220 Comptabilitat	12,20		
230 Tresoreria i Recaptació Executiva	9,60		
300 SERVEIS D'URBANISME			
310 Planificació i gestió urbanística	6,00	20,80	13,71
320 Obres	11,80		
330 Disciplina urbanística	3,00		
400 SERVEIS A LA PERSONA			
410 Benestar i Família	0,00	18,10	11,89
420 Esports	0,00		
430 Educació	0,00		
440 Joventut	0,00		
450 Cultura	18,10		
460 Biblioteca	0,00		
470 Casal del Jubilat	0,00		
500 SERVEI DE SEGURETAT CIUTADANA			
510 Policia Local	31,10	31,10	20,45
520 Protecció Civil	0,00		
600 SERVEIS TURÍSTICS I DE PROMOCIÓ			
610 Turisme	5,20	5,20	3,43
620 Comerç i Promoció	0,00		
621 OMIC	0,00		
700 SERVEIS PÚBLICS I MEDIAMBIENT			
715 Medi ambient	0,00	7,60	5,10
716 Mobilitat	0,00		
720 Activitats mediambientals	4,30		
730 Obra pública i serveis de manteniment	3,30		
740 Cicle de l'aigua	0,00		
TOTAL		151,70	100,00

2013 a causa dels nous ingressos de documentació municipal. A data 31 de desembre de 2013, l'inventari general en comptabilitza 173.195. Aquesta xifra, però, no contempla els increments enregistrats en altres fitxers específics, com ara el d'imatges o el de col·leccions audiovisuals.

Ingressos ordinaris (en ml)

Ingressos ordinaris 2013 (en ml i %)

en canvi, els trobem únicament en dues àrees en concret: Serveis Públics (46,5%) i Serveis Generals (34,5%). La resta experimenta pujades remarcables dins d'una perspectiva d'estabilització general.

Si mirem el repartiment per àrees administratives, Serveis Generals i Serveis Econòmics romanen com els departaments que més documentació ingressen. Tot i així, les diferències no són importants. La resta es reparteix de manera força homogènia.

Finalment, l'anàlisi de l'inventari general del Servei d'Arxiu ens mostra un increment de 7.427 registres durant l'exercici

2.b Els ingressos extraordinaris

Durant l'any 2013 al SAMLM hi ha hagut un total de 66 ingressos extraordinaris de documentació (cessions i donacions). Entre aquests 66 ingressos podem trobar una gran varietat de documents, tant en quantitat com en tipologies. En el primer aspecte podem destacar el fons Garriga Masferrer, que fa un recull històric familiar des de l'edat mitjana fins al segle XIX, repartit en sis grans caixes de fusta. O, per exemple, el fons documental del Cercle Artístic Lloretenc i la fira del Dibuix i la Fotografia (DiF) en el qual podem resseguir l'evolució de bona part de l'activitat dels artistes i pintors lloretencs durant els darrers trenta anys. Finalment, cal esmentar en la mateixa línia l'arribada del fons personal de l'insigne literat lloretenc Felicià Serra i Mont, que ens permetrà conèixer molt millor la seva obra quan el proper any es compliran 115 anys del seu naixement.

Una part dels pergamins del fons Garriga - Masferrer.
Procedència: SAMLM.

Una part dels pergamins del fons Garriga - Masferrer.
Procedència: SAMLM.

Més enllà, però, dels fons més o menys quantiosos que s'han ingressat, hem de remarcar també la gran quantitat de persones que ens han portat imatges i filmacions, de vegades en forma de col·leccions ben nodrides i altres cops en forma de documents esparsos. Totes són importants, ja que ens ajuden a conèixer el Lloret del passat i a visualitzar amb més propietat i vivesa l'evolució de la vila al llarg de la història.

Aquestes i altres donacions ens permeten poder oferir a la ciutadania un servei de reproducció de fotografies i altres documents. Durant l'exercici 2013 s'han atès 29 sol·licituds que han reportat la reproducció de 213 documents fotogràfics per a motius diversos (publicacions, ús particular, etc.). D'altra banda, s'han materialitzat un total de 13 préstecs externs de 26 documents, la majoria filmacions en suport cel·lulosa i cinta magnètica per sotmetre a procés de digitalització.

- ASSEMBLEA NACIONAL CATALANA / Lloret per La Independència. DVD amb recull d'activitats de l'entitat (2013).
- ASSOCIACIÓ VEÏNAT DE LES ALEGRIES. Material de difusió de la Festa i Nit de les Flors (2013).
- AUSTRICH I MARTELL, Darwin. Llibre de comptabilitat i caixa de l'Orfeó Lloretenc. Document mecanoscrit pel professor ALBAN ROSELL: *Minúcies sabadellenques* (1927-1950); Llibre de comptabilitat de l'últim traginer de Lloret, Salvador Austrich i Burcet (còpia digital) (1909-1935).
- BARNÉS I BARRALLÓN, Maria Cristina. Certificacions relatives a Josep Domènech Conill (còpia digital) (1802-1827).

- BOADAS I NUALART, Manuel. Biblioteca auxiliar: llibre sobre la història de la vila de Sant Genís de Palafolls. Diversos articles presentats al premi *Recvll* de Blanes i a la revista *Lloret Gaceta*. Col·lecció d'articles *Fulls del Meu Calendari* (1980-2012 circa); fons audiovisual: filmacions sobre la celebració de la Pasqua i aplec del Vilar en suport cel·lulosa (1975-2006); fons fotogràfic: imatges familiars i de grups parroquials al casal d'estiu (còpia digital, 37 unitats) (1950-1970 circa).
- BUGUÑA I VILALLONGA, Maria Pilar. Fons fotogràfic: retrat col·lectiu de grup d'alumnes de l'escola Cor de Maria de Lloret (còpia digital, 1 unitat) (1945).
- CIURÓ I BAIXIBERN, Maria Carme. Opuscles impresos relatius a establiments lloretencs de lleure; Butlletí Sindical Provincial (1965); Opuscle de l'Aplec de la Sardana de 1969.
- COLOMER I CARLES, Oriol. Biblioteca auxiliar: llibre *Josep Torras i Bages. Filosofia i darrer epistolari fins ara inèdit*, escrit pel donant (2012).
- COMAS I MORÉ, Maria Assumpció. Hemeroteca local: recull divers (2012); fons fotogràfic: diverses agrupacions d'imatges (2012); documentació vinculada al Cercle Artístic Lloretenc i a la Fira DiF (1980-2000 circa); un exemplar dels estatuts de la Societat de Socors Mutus de Sant Sebastià de Lloret (1909); fons audiovisual: filmacions sense identificació en suport cel·lulosa (dues unitats) (1970 circa).
- CONFRARIA DE SANT ELM / BLANCH I MASFERRER, Agustí. Col·lecció de làmines litogràfiques commemoratives dels fets de Sant Erasme a la catedral de Gaeta fetes per l'artista Giuseppe Supino (2003).
- DALE PAL, Maria Mercè. Fons fotogràfic: postals sobre Lloret (còpia digital) (1910-1930 circa).
- DOMÈNECH I MONER, Joan. Documentació vinculada a l'estudi i coneixement de l'ermita de Sant Quirze.
- DURALL I SERRA, Joaquim. Documentació diversa sobre navegació, construcció de vaixells i indians (fotocòpia) (1816-2009).
- FRIGOLA I ROCA, Arseni. Dos pergamins (1550 circa); una filmació (1960 circa); un exemplar de la guia turística de la Costa Brava editada per l'Ateneu Empordanès de Sant Feliu de Guíxols (1925 circa); biblioteca auxiliar: discurs d'entrada de Joaquim Botet i Sisó a la Reial Acadèmia de

Mostra de la documentació del fons Felicià Serra i Mont.
Procedència: SAMLM.

Bones Lletres (1908); correspondència i recull de premsa relatius a Jack Beck, de Califòrnia (1992); col·lecció d'imatges: fotografies familiars i relacionades amb Lloret, inclou algunes postals (còpia digital. 95 unitats) (1950-1980 *circa*).

- GARCÍA - TUÑÓN, Juan Luis. Fons fotogràfic: imatges i vídeos del viatge i sojorn del donant a Lloret durant la Festa Major de Santa Cristina (2012).
- GARRIGA I DURAN, Humbert. Fons patrimonial Garriga-Masferrer: sis caixes de fusta amb documentació en suports diversos (pergamí, paper) (1400-1900 *circa*).
- MALLORQUÍ I GARCÍA, Elvis. Biblioteca auxiliar: plànol parcel·lari de Riudellots de la Selva d'Agustí Bragat. Edició commemorativa i estudi històric (2013).
- MARTÍNEZ I REVILLA, Christian. Fons personal Felicià Serra i Mont: documentació, biblioteca personal i altres elements diversos (1900-1950 *circa*).
- MAS I LLIBRE, Josep. Correspondència de La Tranyina o Confraria de Pescadors (1908); certificació de baptisme de Francesc Mas i Ruhí (1910 *circa*); documentació sobre la situació militar de Josep Sández o Sánchez i Boadas (1932).
- MORET I ABRIL, Santiago. Calendari elaborat amb fotografies fetes pel donant (2012).
- PALAU-RIBES O'CALLAGHAN, Maria Mercedes. Fons fotogràfic: imatges familiars sobre estiueig a Lloret (còpia digital) (1915-1920 *circa*).
- OBRERIA DE SANTA CRISTINA / PALAUDELMÀS CASALS, Salvador. Fons fotogràfic: imatges de la processó marítima de Santa Cristina (còpia digital) (1940-1950 *circa*).
- PLANIOL I AUSTRICH, Ramon. Fons fotogràfic: imatges familiars i de paisatges de Lloret (còpia digital) (1950-1980 *circa*).
- RIBERA I CARDONA, Josep. Fons audiovisual: filmacions amb temporals, pescadors i altres escenes marítimes (videocasset VHS) (1965-1975 *circa*).
- ROCA-CUSACHS I COLL, Marc. Correspondència amb l'alcalde de Nuevitas (Cuba) (2013); nomenament de Francesc Botet i Curull com a segon pilot (fotocòpia) (1830).
- ROS I GARCÉS, Maria Concepció. Fons audiovisual: filmacions amb imatges de Lloret en suport CD (còpia digital) (1960 *circa*).
- SURÍS I VILARÓ, Manel. Cèdules personals a nom de Joan Vilaró i Valls (còpia digital) (1902-1904).
- TEYRA I ALIMANY, Maria Pilar. Fons fotogràfic: col·lecció de postals amb imatges de Lloret (còpia digital) (1930-1940 *circa*).
- VALLS I ROCA (a) *Bambi*, Josep. Fons audiovisual: gravacions televisives amb imatges de Lloret (videocasset VHS) (1986-1987).
- VILÀ I GALÍ, Agustí Maria. Col·lecció de felicitacions de Nadal (1965-1999); documentació relacionada amb el capità Antoni Vilà i Balmanya (1896-1930 *circa*); addicions i correccions al text original del llibre *La marina mercant de Lloret de Mar*, del propi donant (2013); biblioteca de nàutica i quaderns de bitàcola (1830-1910).
- XIRGU I ENCESA, Maria Montserrat. Treball de recerca d'ensenyament secundari sobre la Guerra Civil Espanyola (1993).

2.c Avaluació i eliminació de documents

D'acord amb la Llei d'arxius i documents 10/2001 i amb les Taules d'Avaluació Documental, enguany hem continuat amb la tasca d'avaluació i tria documental. El 2013 el SAMLIM ha gestionat un total de sis propostes d'eliminació de documentació sense interès històric i sense vigència administrativa.

Així, la quantitat de documentació eliminada ha augmentat considerablement en relació amb l'any anterior. El 2012 es varen eliminar 14,5 metres lineals, mentre que el 2013 han estat 33,2, més del doble que l'any anterior.

D'aquests 33,2 metres lineals eliminats el 2013, 15,6 provenien del mateix Servei d'Arxiu, 12 eren duplicats de la secció de Medi Ambient i Mobilitat i 5'6 provenien de l'Oficina d'Informació i Atenció Ciutadana.

3. Tractament i protecció del patrimoni documental

Tots els ingressos extraordinaris de documentació comporten l'aplicació d'un protocol que ens permet assegurar un tractament adequat i una protecció idònia de tot el patrimoni documental. Així, al llarg de l'any 2013 s'ha realitzat un treball addicional sobre els fons que s'indiquen a continuació:

Codi de fons	Fons	Tractament realitzat
510	Martínez-Planas	Digitalització, identificació i descripció de les imatges de principis del s. XX conservades en diferents dossiers documentals.
511	Vilà	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges conservades en el seu fons personal.
599.004	Surís-Vilaró	Descripció del fons d'imatges. Instal·lació, identificació i descripció de 323 imatges de començaments del segle XX.
599.005	Bernat-Montero	Descripció del fons d'imatges. Instal·lació, identificació i descripció de 223 imatges de començaments del segle XX.
599.013	Domènech-Rodon	Identificació i descripció de la documentació familiar, conservada en 1 caps, de 1840 a 1870.
607	Joan Domènech	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges conservades en el seu fons personal.
608	Assumpció Comas	Segona fase de la identificació, instal·lació i descripció de 1066 reportatges fotogràfics (amb més de 24.533 fotografies) de finals del segle XX i començaments del XXI.
617	Paco Costa	Segona fase de visualització, identificació i descripció de cadascuna de les seqüències de les pel·lícules.
699.007	Manel Boadas	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges conservades en el seu fons personal.
699.081	Ramon Planiol	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges conservades en el seu fons personal.

Per tal de realitzar aquest tractament, hem comptat amb la col·laboració de Mercè Torrellas, Josep Lluís Llirinós i Montserrat Xirgu, que s'han encarregat de preparar, netejar i ordenar tota la documentació; també n'han fet una descripció individualitzada a través d'una fitxa catalogràfica

que estructura els àmbits i els camps d'informació segons els criteris assenyalats a l'ISAD (G) i a la normativa catalana NODAC. Per a la identificació de la documentació d'imatges i audiovisual, també es compta amb la participació i ajuda del Grup dels Amics de l'Arxiu. El processament de les dades s'ha fet mitjançant el programa informàtic File Maker 8.5, que permet incorporar, a través de l'aplicació GIDAM, les dades referides a l'àrea d'identificació, àrea de descripció i l'àrea de localització.

Després dels treballs d'organització i descripció, podem informar-vos que tots aquests fons ja estan a disposició dels investigadors que els vulguin consultar i que, en la mesura del possible, es procurarà fer-los accessibles a través del nostre web.

4. La gestió documental

Durant l'any 2013, la gestió documental s'ha centrat en la identificació detallada del conjunt de sèries documentals produïdes per l'Ajuntament. Així, l'estudi i anàlisi de les diferents sèries ens permet descobrir tot el conjunt de competències, funcions i activitats que es realitzen des dels diferents serveis administratius municipals i, en conseqüència, ens permet conèixer globalment el conjunt de la documentació produïda i/o rebuda per l'Ajuntament.

L'any passat, doncs, vam dedicar-nos a identificar les sèries corresponents a les seccions de la Policia Local, Cultura i Patrimoni, Servei d'Esports, Protecció Civil i Promoció Econòmica. En total, doncs, s'han pogut identificar 156 noves sèries documentals, que sumades a les d'anys anteriors, fan un total de 889 descripcions documentals que s'han estructurat en funcions, agrupacions de sèries, sèries i subsèrie. Tot plegat, ens permet elaborar el Quadre de Classificació de l'Ajuntament de Lloret de Mar, que és la clau de volta de qualsevol Sistema de Gestió Documental i que ens ha de permetre un major control de la documentació custodiada al Servei d'Arxiu Municipal.

Per tal d'identificar i analitzar les sèries documentals que produeixen les diferents seccions administratives de l'Ajuntament, s'ha procurat seguir un procediment de treball que s'inicia amb l'estudi de la documentació transferida a l'Arxiu per part de cadascuna de les seccions administratives. Després de l'elaboració d'un primer llistat de sèries, es procedeix a la lectura i anàlisi de les disposicions legals que afecten a les diferents funcions i competències d'aquell servei o aquella secció municipal i es perfila, per tant, una primera proposta de sèries documentals, que caldrà contrastar i revisar amb els treballadors i responsables tècnics de cadascuna de les seccions. Un cop elaborada la relació definitiva de sèries vinculades a una determinada secció administrativa, se'n fa la codificació i l'estudi detallat del marc normatiu que les afecta, especialment el que fa referència al nivell d'accés a la documentació i al termini de disposició que contempla la legislació. En tot aquest procés d'estudi i anàlisi, és de vital importància la coordinació de l'Arxiu amb els diferents serveis i seccions de l'Ajuntament.

A banda de l'estudi de sèries documentals, també s'ha continuat treballant en la implementació de processos informàtics per tal de millorar l'automatització dels procediments administratius de determinades sèries que

s'executen a partir del programa informàtic Genesys – BPM d'aquest Ajuntament. Els canvis legislatius han comportat que ens centréssim en la revisió, adaptació i modificació de determinats tràmits, que han suposat més de 500 canvis en els diversos estadis que comprenen els procediments administratius.

5. Activitats i difusió

5.a Activitats desenvolupades pel SAMLM

Presentació del butlletí Sesmond

El 21 de març, a les 8 del vespre i a la sala d'actes de l'Ajuntament, es va portar a terme la presentació del número 12 del *Sesmond*, butlletí del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar. L'acte va comptar amb les intervencions de Joan Domènech, Jordi Soliguer i Agustí M. Vilà, autors d'alguns dels articles del butlletí, així com de Marc Roca-Cusachs, cedent d'un dels documents que s'analitzava en aquell butlletí. La finalitat del *Sesmond* és informar de les tasques i activitats que porta a terme l'Arxiu, tant pel que fa la conservació com la difusió del patrimoni documental de la nostra vila.

Acte de presentació del butlletí Sesmond, el 21 de març de 2013.

Procedència: SAMLM.

Jubilació de la nostra companya Maribel Rodríguez Masides

El dia 30 d'abril la nostra companya Maribel Rodríguez es va jubilar. Han estat 48 anys al servei de l'Ajuntament de Lloret de Mar i més de 20 al nostre Servei d'Arxiu Municipal. La Maribel ha format part de l'equip del Servei d'Arxiu des del seu inici, l'any 1992. El mateix dia 30 d'abril se li va fer un càlid homenatge per part dels seus companys del Servei d'Arxiu

Moment del dinar d'homenatge a la Maribel.

Procedència: SAMLM.

així com dels de la resta de l'Ajuntament, a la sala d'actes de l'Ajuntament, amb la intervenció de l'alcalde, Romà Codina. Més tard es va fer un dinar en honor seu al Restaurant Mas Romeu. La companyonia de la Maribel, el seu tracte afable i la seva simpatia han fet que treballar al seu costat hagi estat per a nosaltres molt agradable. Ara, gaudeix de la teva merescuda jubilació, Maribel. Els teus companys et trobem a faltar!

Visita guiada "El patrimoni històric del Lloret rural"

L'1 de juny es va portar a terme la visita guiada matinal que portava per nom "El patrimoni històric del Lloret rural", organitzada pel Centre d'Estudis Selvatans i amb la col·laboració del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar. La visita, guiada per Joan Domènech, començava a les 9.30 hores, a l'ermita de les Alegries, la qual fou el primer element patrimonial a ser visitat. Posteriorment es van visitar les tombes modernistes del cementiri, l'ermita de Sant Quirze, el monument a mossèn Cinto Verdaguer conegut com "l'Àngel" i el santuari de Sant Pere del Bosc.

Jornada de portes obertes amb motiu del Dia Internacional dels Arxius

Cada any el Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar commemora el 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius, amb una jornada de portes obertes amb l'objectiu de donar a conèixer les nostres instal·lacions i les activitats que s'hi realitzen de conservació i difusió del patrimoni documental de Lloret de Mar. Aquesta jornada va consistir en una sèrie de visites guiades obertes a la ciutadania que enguany es van dur a terme el dissabte 8 de juny, des de les 10 fins a les 13 hores. Els participants van poder conèixer el mobiliari especial de l'Arxiu, se'ls van explicar les tècniques de descripció de la documentació que utilitzem i van poder visionar pel·lícules i imatges antigues de Lloret de Mar custodiades al Servei d'Arxiu.

Visites escolars al SAMLM

Les visites guiades al Servei d'Arxiu, pensades per als estudiants de la nostra vila, són unes altres activitats que organitzem, en aquest cas per donar-los a conèixer l'Arxiu com a institució i per sensibilitzar-los sobre la conservació

Fotografia del grup d'alumnes de 4t d'ESO del Col·legi de la Immaculada Concepció.

Procedència: SAMLM.

del nostre patrimoni documental. Els dies 13, 14 i 17 de juny ens van visitar diversos grups d'alumnes de 4t d'ESO del col·legi de la Immaculada Concepció.

D'altra banda, l'11 de juliol vam rebre la visita d'un grup de monitors dels Esplais Parroquials de Lloret. Després de fer la visita a les nostres instal·lacions, els vam mostrar documentació i imatges del Servei d'Arxiu relacionats amb els diversos esplais parroquials que hi ha hagut a Lloret de Mar.

Moment de la visita del grup de monitors dels esplais Parroquials.

Procedència: SAMLM.

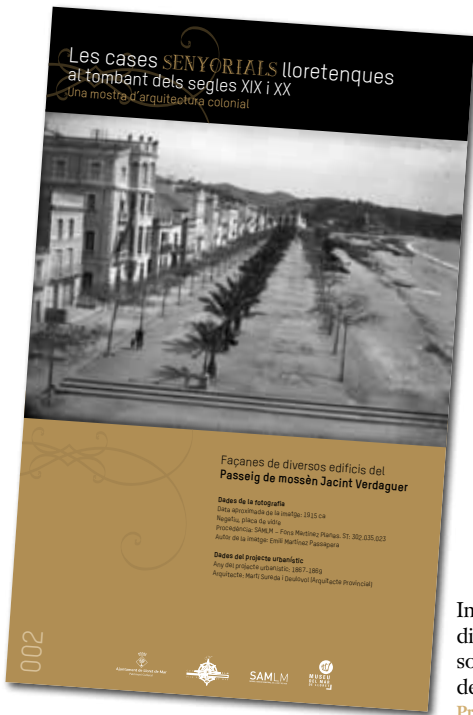
Exposició sobre les cases senyoriales de Lloret de Mar

El divendres 14 de juny s'inaugurà a la capella dels Sants Metges l'exposició "Les cases senyoriales lloretenques al tombant dels segles XIX i XX. Una mostra d'arquitectura colonial", organitzada conjuntament pel Servei d'Arxiu Municipal, per la Unitat de Patrimoni Cultural de l'Ajuntament i per la Confraria de Sant Elm. Aquesta exposició es va poder seguir visitant a l'esmentada capella els següents dies 15 i 16 de juny.

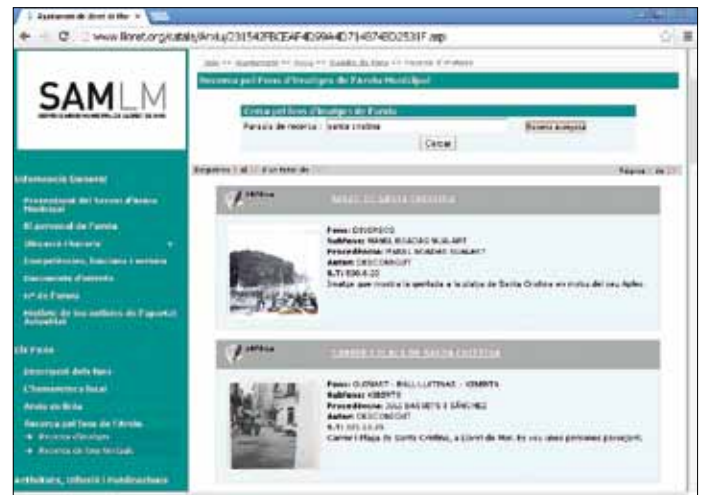
Des del 28 d'agost de 2013 aquesta exposició també es pot visitar al vestíbul d'entrada del Servei d'Arxiu Municipal i, virtualment, des del web de l'arxiu: www.lloret.org/arxiu. Hi podreu veure els principals edificis que foren construïts a la nostra vila a finals del segle XIX i principis del XX, i la reproducció d'alguns plànols i documents relacionats amb aquests edificis.

Col·laboració amb el programa "Novembre" de Nova Ràdio Lloret

Des de finals del 2013 el Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar col·labora amb l'espai radiofònic "Novembre", de Nova Ràdio Lloret, que s'emet cada divendres. En aquest programa s'hi parla d'història, de costums i de personatges de Lloret. La nostra col·laboració consisteix a aportar informació sobre la documentació custodiada a les nostres instal·lacions, així com del tractament, de l'organització i de la difusió d'aquesta mateixa documentació. Aquesta col·laboració continuarà durant l'any 2014.

Imatge del cartell de difusió de l'exposició sobre les cases senyorials de Lloret de Mar.
Procedència: SAMLM.

Captura d'imatge del cercador d'imatges del nostre web.

dos nous vídeos al Youtube: un sobre les Escoles Parroquials i un altre sobre el Casal de l'Obrera. Aquesta col·lecció de vídeos ha tingut un total de 876 visites acumulades.

Pel que fa el primer bloc (Informació general) s'han fet algunes modificacions puntuals per tal d'actualitzar i ampliar algunes dades.

El SAMLM a la xarxa social Facebook

El SAMLM té presència a la xarxa social Facebook des del mes d'abril de 2011, amb la voluntat de donar major difusió al nostre patrimoni documental i les nostres activitats, sobretot entre la població més jove, un segment de la societat molt actiu en les xarxes socials i que, en general, desconeix el món dels arxius.

En un principi vam obrir un perfil a Facebook, que a desembre de 2012 tenia al voltant de 1.500 amitats, les quals s'han ampliat a 1.700 el desembre de l'any 2013.

D'altra banda, també tenim una pàgina de Facebook, oberta des de juliol de 2012. Tal com ja sabeu, per seguir les activitats del SAMLM a través de la nostra pàgina, en primer lloc hi heu d'entrar i clicar "m'agrada". D'aquesta manera, automàticament, totes les nostres actualitzacions d'estat apareixen al canal de notícies particular de cadascú que hagi clicat "m'agrada".

I quina és l'activitat que duem a terme des de la nostra pàgina de Facebook? En primer terme, donar a conèixer els

Captura d'imatge de la pàgina de Facebook del SAMLM.

5.b Presència a la xarxa

El web del SAMLM

A mitjan 2007 es va iniciar el projecte del web del SAMLM, i des de llavors, s'ha transformat, ampliat i millorat; s'hi han inclòs seccions, cercadors, documents, i un llarg etcètera d'informació útil i formativa.

L'estructura en tres grans blocs, que es va presentar en altres edicions del *Sesmond*, ens permet un major control a l'hora de decidir quines seccions s'han d'impulsar per la bona acollida que tenen. Enguany s'han tingut un total de 31.990 visites en el web de l'Arxiu.

D'aquestes, 18.084 són del segon bloc (Els Fons). En aquest segon bloc s'ha reforçat la informació i descripció dels fons i subfons que hi ha en la web. S'ha actualitzat el contingut informatiu de les fitxes descriptives (elaborades a partir de la Normativa de Descripció Arxivística de Catalunya), i s'ha fusionat la informació continguda de cada fons en un sol document per tal de simplificar-ne l'accés, la lectura i la comprensió.

S'han inclòs nous documents a l'*Arxiu en Línia*, i en el cercador d'imatges, que és la secció més visitada, s'han posat a disposició dels usuaris més de 5.000 noves fotografies que, juntament amb les 6.000 que ja es podien consultar anteriorment, fan un total de més d'11.000 imatges que pertanyen a diversos fons i col·leccions custodiades en aquest Arxiu. Aquestes imatges es visualitzen amb un cercador ideat pel departament que gestiona la pàgina web de l'Ajuntament, que s'ofereix la possibilitat de localitzar personatges, llocs, edificis, poblacions...

Del tercer bloc (Activitats, difusió i publicacions) s'ha de destacar l'apartat "Mirades d'ahir. Retalls de memòria oral", que pretén la recuperació i difusió de la memòria històrica a través de diferents documents audiovisuals, que són comentats per algunes de les persones que van viure els fets, els actes o els costums de forma directa. Enguany s'han afegit

diversos apartats del nostre web, on hi ha molta informació sobre el SAMLM. D'altra banda, donar a conèixer les activitats que organitzem, així com el patrimoni documental lloretenc custodiat al SAMLM. Publiquem fotografies antigues, digitalitzacions de cartells de festes, de pergamins, de pàgines de premsa local...

Aquestes publicacions han arribat a generar interessants debats a Facebook que també ens han ajudat a obtenir més informació relativa a Lloret de Mar.

La xarxa Facebook ens permet saber quina és la procedència i l'edat de les persones que han clicat "m'agrada" a la nostra pàgina. Pel que fa la procedència geogràfica, de 433 persones, 213 (gairebé la meitat) són de Lloret, 61 són de la ciutat de Barcelona, 19 de Blanes, 15 de Girona i la resta sobretot d'altres poblacions de les comarques gironines i de Catalunya, però també de la resta d'Europa i el món.

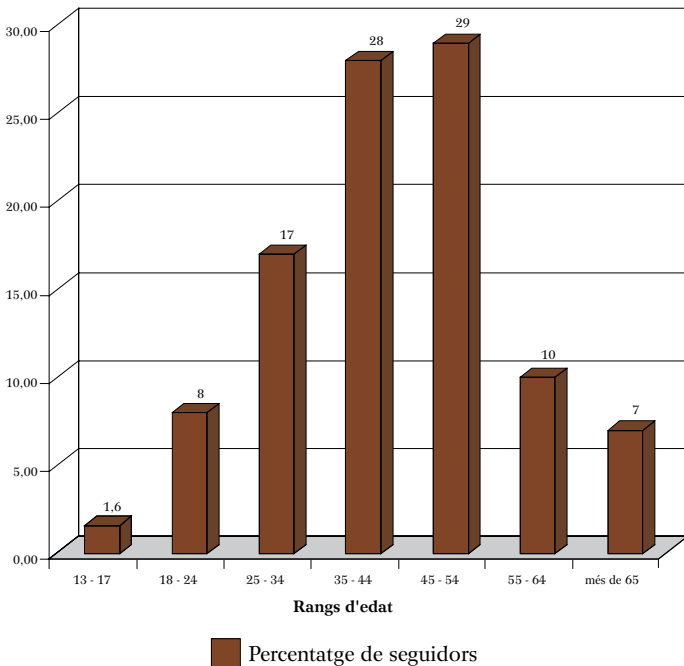
Pel que fa l'edat dels nostres seguidors, el grup d'edat més representat és el de 45 a 54 anys (29%), seguit pel de 35 a 44 (28%) i el de 25 a 34 (17%). El de 55 a 64 té un 10% de seguidors, el de 18 a 24 un 8%, el de més de 65 anys en té un 7% i el grup de 13 a 17 anys un 1,6%.

D'altra banda, un 51% de les persones a qui els agrada la nostra pàgina són dones, un 47% homes i del 2% no se n'especifica el gènere.

Us animem a seguir les nostres activitats a través de la nostra pàgina de Facebook. Si teniu perfil en aquesta xarxa social només cal que entreu a la nostra pàgina i que cliqueu "m'agrada". Aquesta n'és l'adreça:

<http://www.facebook.com/arxiullloret>

Edat dels seguidors de la pàgina de Facebook

El Grup d'Amics de l'Arxiu

El passat 2013 el Grup d'Amics de l'Arxiu ha continuat la seva col·laboració amb el SAMLM per identificar indrets i personatges de Lloret que apareixen a les fotografies dels diferents fons d'imatges que custodiem.

El Grup d'Amics de l'Arxiu durant una de les seves sessions els divendres al matí.

Procedència: SAMLM.

Aquest any, a més de la tasca d'identificació abans esmentada, els membres del Grup han col·laborat en els vídeos de la secció "Mirades d'ahir: retalls d'història oral" que es poden visualitzar a la nostra web, concretament el que fa referència al Casal de la Obrera i el de les Escoles Parroquials. A més, s'han gravat entrevistes a dos membres del Grup, Joaquim Creus i Sala i Agustí M. Vilà i Galí, perquè ens expliquessin els seus records de joventut, com era Lloret en aquella època i diferents aspectes de la vida quotidiana tant abans com durant i després de la Guerra Civil.

Cal dir que, des del SAMLM, hem posat en contacte alguns membres del Grup d'Amics de l'Arxiu amb estudiants i investigadors que porten a terme treballs sobre Lloret. Així, els investigadors han realitzat entrevistes a alguns Amics de l'Arxiu sobre els seus records del passat de la nostra vila.

Fins i tot, cal citar la col·laboració del Grup amb els agents rurals de Santa Coloma de Farners, que estan realitzant un inventari dels pous, pous de glaç, molins i forns de calç de la comarca de la Selva. La col·laboració ha servit per situar sobre el terreny un bon nombre d'aquests elements arquitectònics que es troben en zones agrícoles i boscoses del nostre terme municipal. ■

Els Amics de l'Arxiu en un dels actes de comiat a la nostra companya Maribel Rodríguez per la seva jubilació.

Procedència: SAMLM.

Els protocols notarial de Lloret de Mar

Santi Soler Simon,

arxiver de l'Arxiu Històric de Girona

Joaquim Carreras Barnés,

director de l'Arxiu Comarcal de la Selva

La institució notarial a casa nostra té els seus orígens en el segle XIII. D'aleshores ençà els notaris són aquelles persones investides d'autoritat per a elevar els documents que autoritzen a la categoria de públics, donant fe del seu contingut i atorgant-los validesa jurídica.

Els llibres dels notaris, coneguts en general com a protocols, són els registres dels documents que aquells autoritzen. Abans del segle XVIII aquests registres, que podien rebre diverses denominacions, contenien de manera resumida o més extensa el contingut dels documents expedits; el notari entregava als atorgants un document, en aquest cas un pergami o carta que constituïa l'original, mentre que en els seus llibres hi anotava uns resums (minuts o notes) que servirien de guia per a quan calgués expedir una nova còpia del document.

A partir del segle XVIII la introducció de la normativa borbònica converteix el registre del notari en l'original, mentre que el document que es lliura a l'atorgant adquireix la categoria de primera còpia. No serà fins a la promulgació de la Llei general del Notariat de 1862 que els llibres dels notaris passen a ser considerats propietat de l'Estat i es comencen a prendre les primeres mesures per a la seva salvaguarda com a patrimoni documental. És també a partir d'aquest moment que s'adopta el nom de protocol per a designar el conjunt de tots els documents (instruments públics) autoritzats pel notari en el decurs d'un any, ordenats cronològicament i degudament enquadrats.

El conjunt de la producció dels notaris al llarg dels segles, materialitzada en aquestes sèries de llibres, constitueixen un patrimoni documental importantíssim.

Lloret de Mar ha comptat des de l'edat mitjana amb una notaria, lligada antigament al domini del senyor jurisdiccional del lloc i unida a la figura del rector de la parròquia de Sant Romà, el qual en tenia el domini útil. Sovint aquests rectors van exercir com a notaris o bé arrendaven la notaria a d'altres notaris de la zona. L'arxiver Josep M. T. Grau, en el seu moment, va fer aportacions interessants al coneixement de la notaria històrica de Lloret de Mar i els seus notaris en l'obra *Catàleg del districte notarial de Santa Coloma de Farners* (Fundació Noguera, 1996).

De la producció dels notaris de Lloret fins a l'any 1913, se n'han conservat centenars de volums que avui trobem repartits en tres centres d'arxiu: l'Arxiu Històric de Girona (AHG), l'Arxiu Comarcal de la Selva (ACSE) i l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). Aquesta dispersió és fruit de les circumstàncies històriques que tot seguit comentem.

Els protocols de Lloret de Mar, com els de bona part del territori selvatà, arran de la creació del districte notarial de Santa Coloma de Farners l'any 1866 es concentraren en aquesta població i passaren a formar l'Arxiu General de protocols del districte. Tal com preveia la legislació estatal en aquesta matèria, d'aquest arxiu se'n responsabilitzaria la figura del notari arxiver, el qual n'elaborà un primer inventari general l'any 1903.

Mostra dels protocols notarials lloretencs que es conserven a l'Arxiu Històric de Girona.

Procedència: AHG.

La Guerra Civil de 1936-1939 originà la divisió cronològica de l'arxiu en dues parts. Així, seguint les disposicions de la Generalitat de Catalunya en matèria d'arxius, l'agost de 1938 els protocols del districte anteriors al segle XIX foren traslladats a un mas de Viladrau, un dels llocs assignats per a custodiar el patrimoni documental català per a la seva salvaguarda. Els llibres més moderns es quedaren a Santa Coloma de Farners.

Un cop acabada la guerra, el Servicio de Recuperación Bibliográfica y Documental transferí els arxius conservats a Viladrau a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Els protocols del districte de Santa Coloma de Farners hi romangueren fins a l'any 1952, moment en què foren transferits a l'Arxiu Històric Provincial de Girona, pocs mesos després de la seva creació. D'aleshores ençà, els protocols de Lloret de Mar (així com els de la resta del districte notarial) anteriors al segle XIX romanen en aquest Arxiu.

Arran de la creació de l'Arxiu Comarcal de Santa Coloma de Farners l'any 1983, l'acord entre la institució notarial i la Generalitat de Catalunya féu possible que el notari arxiver diposés en aquest arxiu tots els llibres de més de 100 anys d'antiguitat que fins aleshores estaven sota la seva custòdia.

A la transferència dels protocols selvatans de l'Arxiu de la Corona d'Aragó a l'Arxiu Històric de Girona efectuada l'any 1952, hi seguí una altra l'any 1979 d'una seixantena de volums que havien quedat per error a l'arxiu barceloní durant el primer trasllat. L'existència dels protocols de Lloret conservats encara avui a l'Arxiu de la Corona d'Aragó tindria lògicament aquesta mateixa explicació. Aquests volums, que es complementen clarament amb els de l'Arxiu de Girona, es van quedar a Barcelona per un simple error, quan haurien d'haver acompanyat la resta de la documentació transferida.

Arxiu	Cronologia	Volums/unitats documentals
Arxiu Històric de Girona	1395-1797	116/159
Arxiu Comarcal de la Selva	1797-1913	101/136
Arxiu de la Corona d'Aragó	1346-1833	36/56

A l'Arxiu de Girona el llibre més antic conservat de la notaria de Lloret data de finals del segle XIV, i al de Corona d'Aragó sembla trobar-s'hi algun fragment de llibre o document solt que reula uns anys més la cronologia. De manuals del segle XV se n'han conservat cinc (dos a l'AHG i tres a l'ACA), però és del segle XVI de quan en disposem d'una primera sèrie continuada en el temps.

Les tipologies i el contingut d'aquests llibres dels notaris lloretencs coincideixen amb els protocols que trobem arreu del país. Per una banda, els llibres comuns contenen tota la diversitat d'actes i contractes que autoritzava el notari (des d'un testament, a una donació, un debitori, procures, èpoques...), mentre que els llibres especials apleguen un únic tipus d'instrument, com és el cas dels testaments o bé dels inventaris. A l'AHG, per exemple, trobem un llibre d'inventaris dels anys 1429-1435.

L'activitat del notari al servei de determinats senyors genera també els coneguts capbreus, documents molt interessants per a la història i el coneixement d'un determinat lloc. Entre els llibres dels notaris de Lloret s'hi compten uns deu capbreus repartits entre l'AHG i l'ACA. La majoria d'aquests capbreus són a favor de la Pabordia del mes de Novembre de la catedral de Girona, institució que tenia el domini jurisdiccional del terme de Lloret, però també en trobem a favor de l'abat de Santa Maria de Ripoll o bé del monestir de Sant Salvador de Breda.

Cal destacar també, entre aquesta sèrie de llibres especials, un llibre d'instruments de la universitat de la vila i terme del castell de Lloret de 1643-1668, conservat a l'Arxiu de Girona, i un llibre de la Cort de Lloret de 1532-1534, en aquest cas a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Per segles, el conjunt de protocols lloretencs es distribueix de la següent manera: 2 volums del s. XIV, 4 del s. XV, 42 del s. XVI, 46 del s. XVII, 100 del s. XVIII, 117 del s. XIX i 17 del s. XX (fins a 1913).

La digitalització dels protocols

La digitalització de la documentació ha esdevingut en els darrers anys una prioritat pel Departament de Cultura de la Generalitat. Al darrere hi ha principalment dos grans propòsits: per una banda, l'obtenció de còpies de documentació, i, per tant, seguretat documental i protecció dels documents originals; i, per l'altra, la millora de l'accessibilitat i la difusió dels documents. Les iniciatives per a digitalitzar documents s'han canalitzat a través de dues actuacions, els plans d'ocupació i el pla Bruniquer.

En el primer cas, l'actuació conjunta dels departaments de Treball i Cultura i de l'Administració local ha permès l'aportació de recursos en forma d'equipaments i persones per digitalitzar grans volums de documentació. S'ha tractat, però, d'actuacions puntuals i sense continuïtat. En el segon,

Moment del procés de digitalització de documentació.

Procedència: AHG.

és el mateix Departament de Cultura que destina recursos a la digitalització i restauració en un pla, iniciat el 2007 i que porta el nom d'Esteve Gilabert Bruniquer, eminent notari barceloní que visqué a cavall dels segles XVI i XVII i que és recordat per l'autoria de les *Rúbriques de Bruniquer*. Es tracta d'un recull sistemàtic de les disposicions, lleis, privilegis i dietaris que publicava el Consell de Cent i que fins aleshores havien romàs dispersos en què incorporà també observacions sobre costums, tradicions, cerimonials i referències curioses que bastiren una excel·lent descripció de la societat de l'època. Es podria dir que fou un arxiver i cronista *avant la lettre*.

L'actuació sobre els protocols de Lloret de Mar s'ha fet amb els recursos del Pla Bruniquer, que han permès realitzar uns treballs dels quals només les restriccions pressupostàries han impedit un nombre més alt de resultats. En els inicis del Pla, des de l'Arxiu Comarcal de la Selva es va veure l'oportunitat d'obtenir còpies d'una documentació que, com s'ha dit més amunt, havia estat desplaçada per les contingències de la Guerra Civil. Era una oportunitat per a millorar l'accessibilitat d'aquesta documentació i per a acostar els documents al lloc on havien estat produïts, alhora que es protegien els documents originals. Totes les parts implicades hi van estar d'acord i en primera instància es va procedir a digitalitzar la documentació de la notaria de Santa Coloma de Farners, custodiada a l'Arxiu Històric de Girona.

Un cop realitzada la digitalització de la documentació d'aquesta primera notaria, la de més volum del districte notarial, es va procedir a digitalitzar la segona notaria en volum, que és la de Lloret de Mar. En el marc d'aquesta actuació, es van digitalitzar 11.242 pàgines, corresponents a 45 volums, que contenen, com s'ha dit, tant llibres comuns com especials i d'una cronologia que s'inicia el 1395 (amb llibres d'autoria desconeguda) i finalitza, de moment, el 1616. El primer notari del qual es té constància és Guillem Corones (1474-1478), que fou rector de Lloret, i el darrer del qual s'han digitalitzat documents fins ara és Joan Salvador des Clapers (1615-1616). Per ara hi ha digitalitzada la documentació de 16 notaris lloretencs.

Ja fa tres anys que les reduccions pressupostàries han impedit reprendre les actuacions en la notaria de Lloret. Els recursos del Pla, molt escassos actualment, no han permès encarar la conclusió de les tasques, que suposen encara una inversió ingent. Però com que la digitalització és una pràctica que té molt camí per córrer, en el moment en què es disposi de més possibilitats s'hi actuarà. La documentació notarial és la més consultada en la recerca històrica; des de molts camps de la història se'n poden extreure dades: història social, econòmica, de les mentalitats, etc., i és una font cada vegada més utilitzada per a la recerca genealògica. Com sabem, la digitalització permet no haver de fer la consulta als documents originals i en el cas de la notaria de Lloret és especialment important atès que els llibres més antics ens han arribat en un estat de conservació molt deficient.

Finalment, la digitalització ha permès facilitar la consulta dels documents escanejats a través d'Internet. Això esdevé una verdadera revolució des de tots els punts de vista, perquè en el moment en què els fons d'arxiu es poden consultar en línia la logística de l'accés deixa de ser una trava. Els documents dels primers notaris de Lloret es poden consultar en la següent adreça electrònica: <http://extranet.cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/> ■

La petja dels avantpassats

Joan Domènech Moner

És evident que tenim poca informació de les èpoques remotes perquè el testimoni escrit no existeix o és escadusser. D'altra banda, alguna etapa històrica és, en si mateixa i també per la seva estructura social, prou complicada. Podríem dir que aquestes dues característiques es donen força, en línees generals, en l'època que anomenem edat mitjana, compresa entre els segles V i XV dC; que, en termes historiogràfics, dividim en dues parts: alta i baixa edat mitjana.

A vegades, els lectors poc fets a classificacions convencionals tenen dubtes en el moment de seguir les cronologies. Quina és la més propera a nosaltres, l'alta o la baixa? Als meus alumnes de l'escola jo sempre els posava l'exemple d'una torre, al peu de la qual et pots situar. Quina part tens més a l'abast, la part baixa de la torre o la part alta? La baixa, evidentment. Doncs pel que fa als temps medievals és igual. L'alta edat mitjana és la més llunyana, la que abraça del segle V al X. La baixa és la més propera a nosaltres, de l'XI al XV.

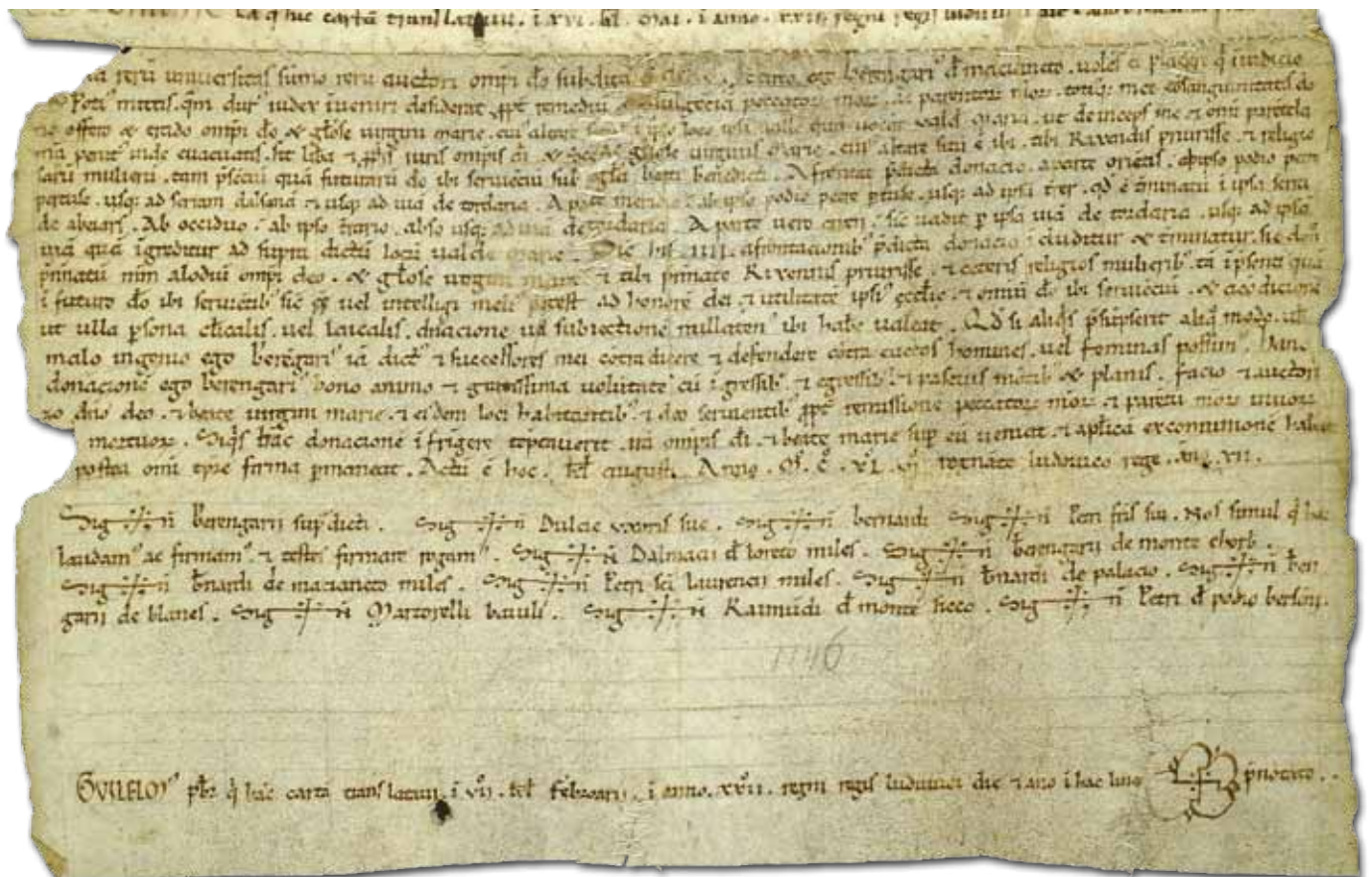
Les dificultats que expressàvem al principi i la mateixa llunyania en el temps fan que els personatges que protagonitzen la nostra història ens hagin fornint de pocs detalls de la seva existència, i per bastir una mica la seva biografia hem de recórrer a totes les dades, per insignificants que siguin. D'aquesta manera veiem, almenys, les relacions que tenien els uns amb els altres i la manera com participaven en els fets generats per algun protagonista, encara que fos

simplement com a testimonis. És així, doncs, com seguim una mica més la trajectòria d'alguns avantpassats nostres i podem descobrir-ne o corroborar-ne l'existència.

Temps enrere, els amics del Taller d'Història de Maçanet de la Selva –i de manera especial el seu membre Jordi Albertí, que està treballant en una monografia de Valldemaria, primer monestir cistercenc de dones de Catalunya, enclavat dins del terme de Maçanet– em van demanar de col·laborar amb ells en la transcripció paleogràfica i en la traducció del llatí de mitja dotzena de pergamins referents a aquell cenobi que havien localitzat a l'arxiu històric de la Biblioteca de Catalunya. Va ser, doncs, fent aquesta feina, que vaig descobrir alguns personatges de la vida medieval de Lloret.

Per exemple, en dos pergamins semblants, tots dos de l'1 d'agost de 1146, –en què Berenguer de Maçanet, per a la remissió dels seus pecats i dels dels seus avantpassats, dóna les terres de Valldemaria a Ricsenda, priora del convent del mateix nom– signen, com a testimonis, diversos *militēs* (soldats, cavallers) com ara Dalmau de Lloret, Bernat de Maçanet i Pere de Sant Llorenç, i també Berenguer de Montcorb, Bernat de Palau i Berenguer de Blanes. El topònim Montcorb pertany a un turó que hi ha dins del municipi de Riudarenes, a la dreta de la riera de Santa Coloma, entre els seus afluents, la riera de l'Esparra i la de Vilaràs.

A nosaltres ens interessa l'esmentat Dalmau de Lloret, que no era el nostre senyor feudal principal, segurament, sinó el castlà, és a dir, el que governava el castell de Lloret per concessió del senyor respectiu. Dalmau tenia, però, els

Pergami en què Berenguer de Maçanet fa donació a Santa Maria de Valldemaria i a la seva priora Ricsenda de les terres que té a Valldemaria. 1 d'agost de 1146.

Procedència: Biblioteca de Catalunya. Pergami 106, Registre 9071.

seus interessos en el castell lloretenc, heretats del seu pare Ermengol; i aquests drets, l'any 1142 els havia venut al sagristà de la Seu de Girona, cosa que va generar algun conflicte posterior. Vegeu "La senyoria del castell de Lloret: segles X-XIX" dins d'*El castell de Sant Joan de Lloret*, de Joan Llinàs, Elvis Mallorquí, Jordi Merino i Carme Montalbán (Ajuntament de Lloret de Mar: col·lecció "Es Frares", núm. 7, 2003).

Respecte a aquest pergami, només ens agradaria puntualitzar un detall: es llegeix bé la data de 1146, però, ahora, diu que es redacta en el dotzè any del regnat del rei Lluís. Com que aquest havia començat a regnar el 1137, si sumem dotze anys a aquesta data, resultaria el 1149. Hi deu haver algun error en algun lloc.

En un altre pergami de Valldemaria, datat el 12 de juny de 1171, –en què Arnau de Cartellà i la seva esposa Ermessenda, també per al perdó dels pecats comesos per ells i els seus passats, fan donació a la mateixa priora Ricsenda de diverses terres de conreu, d'altres d'ermes, boscos, prats, aigües i pastures, a la zona de Maçanet, camí de Tordera (amplien, doncs, les possessions del monestir)– hi apareixen entre els testimonis Pere de Sant Llorenç, Pere de Maçanet, Berenguer de Blanes i, atenció als noms, Berenguer de Palafolls, Pere de Palafolls i Berenguer de Llorà.

Tots tres estan lligats a la història lloretenca. En efecte, el castell i terme de Lloret, que inicialment (s. X) pertanyia als comtes de Barcelona, després (s. XI) passà als vescomtes de Girona –anomenats, també, en algun moment, vescomtes de Cabrera– i el 1032 quedà en mans de la senyora Sicardis. Per testament d'aquesta (1103), una meitat passà al Capítol de canonges de la catedral de Girona i l'altra meitat al seu fill bisbe de Girona, Bernat Umbert. Després d'aquest (que morí camí de Terra Santa l'any 1111), al seu germà (de mare) Bernat Gaucfred i als seus descendents que, a la llarga, foren els senyors del castell de Palafolls i van portar aquest cognom.

Els Palafolls foren, doncs, senyors de Lloret fins que el 1218 van vendre els drets al Capítol de canonges de la catedral de Girona, que així tingué el castell sencer. Per tant, els testimonis del pergami de Valldemaria, Berenguer i Pere de Palafolls (pare i fill), són els nostres senyors feudals del moment. (Els Palafolls van deixar, molts anys després, els seus territoris de Catalunya. El 1381 un altre Guillem de Palafolls vengué el castell i la jurisdicció corresponent al rei Pere III i va adquirir el territori d'Ariza, a l'Aragó, on els canviaren el seu cognom Palafolls per Palafox, un descendent dels quals fou el cèlebre defensor de Saragossa en les guerres napoleòniques.)

El castlà –l'encarregat del castell– és, en canvi, Berenguer de Llorà, que també trobem entre els signants, que es deia així (Llorà no és un error per Lloret) perquè tenia possessions a la parròquia de Llorà, del Gironès. Aquest Berenguer va pagar 200 morabatins als senyors de Palafolls a canvi de rebre en penyora una quarta part del castell de Lloret i, quan morí a Montpeller l'any 1172 (només un any després de la seva signatura en el pergami de Valldemaria), deixà els seus drets al seu fill Bernat de Lloret. Per aclarir l'autèntica propietat del castell i de les seves parts van haver-hi dits i fets i encara es va haver d'emetre una sentència del rei Alfons (1173). No hi entrem ni ho volem fer més complicat.

El castell de Sant Joan de Lloret, del qual l'any 1146 n'era segurament el castlà Dalmau de Lloret.
Procedència: SAMLM. Fons: Martínez Planas. ST: 303.34.11.

Només una cosa de caire didàctic. En els temps en què se situen tots aquests fets, la forma de construir els patronímics variava d'unes cultures a les altres. Els castellans, per exemple, per anomenar el fill, agafaven el nom del pare i l'acabaven en -ez (de Gonzalo, Fernando, Rodrigo o Pero –Pedro– en derivarien González, Fernández, Rodríguez i Pérez). Els catalans, en canvi, en general, posaven el nom del pare al darrere del del fill. El bisbe lloretenc esmentat, per exemple, era fill d'Umbert de ses Agudes, i per això es deia Bernat Umbert. Bernat de ses Agudes era, però, el segon marit de la senyora Sicardis. El primer marit va ser Gaucfred Bernat i per això un dels seus fills que hem esmentat es diu Bernat Gaucfred, es a dir, Bernat, fill de Gaucfred.

Encara ens queda un document de la sèrie de Valldemaria en què trobem la signatura d'un lloretenc. Es tracta del pergami del 15 de juliol de 1184 en què Arnau de Cartellà i la seva dona Ermessenda, amb el seu fill, també per al perdó de llurs pecats, donen al monestir en franc alou (lliure d'altres càrregues i dependències) un mas situat a Sant Esteve de Tordera; les condòmines –propietat compartida entre diversos propietaris– de Perellona i Garreb i el mas del Bosch, situats tots tres a Sant Gregori; i unes terres al mas Tanyi, de Sant Feliu de Cartellà; a canvi, però, de 1.000 sous que els paga el monestir. Entre els signants, trobem Ot o Odó de Lloret. Es tracta d'un germà del castlà Berenguer de Llorà, que hem esmentat fa poc i que, per tant, devia viure, també, a la fortalesa costanera del nostre poble.

Vint anys després, el 25 d'agost de 1204, molt intel·ligentment, la priora de Valldemaria, Sibila, va permutar amb Ermessenda de Cartellà la condòmina de Garreb, que tenien a Sant Gregori, pel mas Bosomet del Puig, de Sant Llorenç de Maçanet. Així, tenia les propietats allà mateix i als Cartellà no els venia d'aquí perquè tenien altres castells i propietats a Sant Gregori. En aquest cas, signen com a testimonis Ponç de Montsoriu (el famós castell sobre Arbúcies i Breda), Bernat de Medinyà (fortalesa propera a Girona), Guerau de Cabrera (senyor de Blanes), però ja no hi trobem cap lloretenc més. ■

Goigs lloretencs procedents del fons xilogràfic de la Tipografia Carreras de Girona

Marina Garcia i Carbonell

L'existència de goigs en la cultura catalana es remunta al segle XIV, quan apareixen anomenats per primera vegada a la crònica de Ramon Muntaner. Tot i que se'n coneixen del mateix 1300 no és fins al segle XVI en què trobem el punt àlgid de popularitat d'aquest gènere. És el moment en què els complicats càntics de la litúrgia comencen a usar la llengua vulgar per narrar la fe i les súpriques dels pobles que retien culte a les seves advocacions locals. Els inicis de la tradició de l'estampació de goigs a les nostres contrades cal situar-los en aquesta època, quan la forta demanda als impressors fa que disposin d'un gran nombre de matrius per a il·lustrar i acompanyar les cobles en el seu fons xilogràfic. La veneració d'imatges moltes vegades quasi exclusives d'un sol lloc fa que aquestes estampes no sols tinguin un alt valor folklòric sinó que també esdevinguin testimonis de tradicions moltes vegades ja perdudes.

Han arribat fins als nostres dies nombrosos exemples de goigs impresos que es conserven en els fons d'arxius, biblioteques i museus, així com també existeixen una gran quantitat de col·leccionistes d'aquest gènere.

Una de les ciutats més destacades en l'art de l'impremta és Girona, que des del segle XVII va esdevenir centre neuràlgic de la producció d'estampes i goigs. El SAMLM compta en els seus fons amb diversos goigs referents a advocacions lloretenques que s'estamparen a la ciutat de Girona. Aquest fet no seria tan excepcional si a dia d'avui no es conservessin nombroses matrius xilogràfiques que serviren per il·lustrar-los; i és que una de les impremtes més importants que es coneixen, pel que fa a la preservació íntegra del fons xilogràfic, era a Girona: ens referim a la Tipografia Carreras. Aquesta impremta, des de la

seva fundació el 1842 fins al seu tancament el 1953, va aplegar la petja de la tradició de la impremta a Girona adquirint material de dues branques d'impressors de gran renom que actuaren a la ciutat des del segle XVII: els Bro i els Oliva. El fons de la Tipografia Carreras correspon a un dels més importants de l'Estat i d'Europa amb un total de 2.104 planxes xilogràfiques que actualment formen part del Fons d'Art de la Diputació de Girona i estan dipositades en el Museu d'Art de Girona. Dins d'aquesta gran col·lecció trobem matrius utilitzades per il·lustrar diversos temes: ciència, lletres, romanços... Però un dels gèneres més nombrosos és el religiós, sobretot l'emprat per a la creació de goigs, estampes o llibres devocionals. Com ja s'ha assenyalat moltes vegades, la trajectòria d'aquestes matrius xilogràfiques és tan llarga que sobreviu diverses generacions d'impressors. Existeixen exemples de boxos utilitzats des del Barroc, fins ben entrat el segle XX, la qual cosa converteix aquestes peces en testimonis d'un valor excepcional¹.

La Tipografia Carreras de Girona treballà sovint com a impremta del bisbat; és per aquest motiu que les matrius de temàtica religiosa constitueixen un gran percentatge del fons. Entre el gran nombre d'advocacions religioses que hi ha representades trobem les matrius de fusta que van ser profusament utilitzades per a il·lustrar goigs referents a advocacions lloretenques.

És ben conegut el lligam de la vila de Lloret amb els sants següents: Sant Romà, Santa Cristina, la Mare de Déu de les Alegries, la Mare de Déu de Gràcia i Sant Quirze; advocacions que, encara a dia d'avui, perduren entre les més destacades i conegudes dins la tradició lloretenca.

Aquest estudi és el resultat de l'anàlisi dels goigs impresos referents a Lloret que es troben al SAMLM i que es corresponen amb les matrius xilogràfiques del Museu d'Art de Girona.

¹ GARCIA CARBONELL, Marina. *La Tipografia Carreras. La trajectòria d'una col·lecció de matrius xilogràfiques des del Barroc fins al segle XX* (p. 393-410). *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. LII, 2012..

Goigs de la Mare de Déu de les Alegries

*Alegráu á tot Lloret,
la Parroquia y territori,
puix aquest vostre Oratori
de ser primer te lo dret:
per asó sempre os ha fet,
tan devotas rogativas; etc.*

Amb aquest estudi s'ha pogut constatar que existeixen almenys quatre edicions diferents dels goigs de la Mare de Déu de les Alegries, en els quals es van utilitzar les mateixes matrius xilogràfiques per a les estampes figuratives tant de la capçalera com del corondell.

Es tracta dels *Goigs de Nostra Senyora de las Alegrias, ques cantan en la capella del terme de Lloret, Bisbat de Girona*, procedents de les impremtes de Melitó Suñer, Tomàs Carreras.

Aquests goigs presenten en la seva capçalera l'estampa de la marededéu acompanyada del Nen dins d'una espècie d'altar en forma d'arc engalanat amb cortinatges. El corondell està format per una estampa de santa Rosa de Lima i una altra de la Immaculada Concepció. Al Museu d'Art de Girona trobem les matrius originals que serviren

per a il·lustrar aquests goigs. La imatge de la marededéu continua presentant una esquerda a la part superior esquerra, tret identificatiu que no va ser esmerçat en cap de les publicacions de què tenim constància i que avui ens demostra que es tracta del boix original amb què es van imprimir aquests goigs.

Els més reculats en el temps serien la versió del taller de Suñer, que podríem datar del 1860. Al SAMLM es conserven dues versions de les tres de les quals es té constància procedents de l'Impremta de Tomàs Carreras amb el peu Pujada de Sant Martí, davant del Seminari, datables de principis del segle XX.

L'estampa per a il·lustrar la marededéu, la trobem en d'altres goigs d'advocacions de les terres gironines. Es tracta, doncs, com en els casos anteriors, d'un boix de manlleuta. N'existeixen exemples de la impremta d'Agustí Figaró ca. 1750 amb les devocions següents: Mare de Déu de Cabrera (Maçanet de la Selva), Nostra Senyora del Remei (Arenys de Munt), Santa Maria dels Àngels (Sant Martí Vell), Santa Maria de la Serra, Nostra Senyora del Coll (Amer), Verge de Serrallonga, Nostra Senyora dels Àngels de Porciúncula o la Verge Maria de Rocacorba. De la impremta de Melitó Suñer existeixen també uns goigs dedicats a Santa Maria de Bell-lloc (Palamós) que també estan il·lustrats amb el mateix gravat.

Marededéu de manlleuta
(Mare de Déu de les Alegries).
Núm. reg.: 135.242.
9 x 6,5 x 2,5 cm.

Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

*Goigs de Nostra Senyora de las Alegrias,
ques cantan en la capella del terme de Lloret, bisbat de Girona.*
Procedència: SAMLM. Fons: Guinart – Ball-Ilatinas – Xibertat. ST: 56.517.4.

Els goigs de Santa Cristina

*La vostra Santa Capella,
es del Terme de Llorèt,
la figura, y Costella
de vostron Cos jovenet,
alçaunos camí dret,
quant moriàm a la jornada.*

Una de les advocacions lloretenques més antigues de les quals es coneixen goigs és Santa Cristina. Pons i Guri¹, en el seu llibre sobre la història del santuari, fa una extensa relació dels goigs existents i de les diferents versions impreses a Girona que han arribat fins als nostres dies.

L'exemple més reculat del qual tenim constància són els *Goigs de la gloriosa verge y martyr Santa Christina los quals se cantan en la sua capella en lo terme de Lloret bisbat de Girona*, realitzats a la impremta de Josep Bro, actiu a Girona de 1750 fins a 1794. La capçalera ve il·lustrada amb la imatge de la santa amb l'atribut de la palma del martiri a la mà esquerra i un llibre a la dreta; al fons es pot veure una ermita. L'estampa està envoltada per una orla vegetal. Malauradament la matriu que correspon a aquesta xilografia no es conserva. Per contra, els petits gravats que acompanyen els versos a mode de corondell sí que són presents en els boixos de la Tipografia Carreras. Sabem que aquesta sèrie de petites estampetes va ser profusament utilitzada en moltes edicions de goigs. Era molt habitual que, per embellir la part textual de les cobles, les columnes fossin separades per orles, ornaments i petits gravats figuratius, els quals estaven relacionats amb la història dels sants o d'altres vegades eren elements merament ornamentals. També es conserven els elements decoratius que acompanyen el gravat de la santa: es tracta de dos angelets asseguts sobre una mena d'èsser del bestiar; aquest tipus d'elements sovint s'intercanviaven per incloure variants en les diferents edicions de goigs i servien per completar les capçaleres a mode d'ofrena al sant representat.

Goigs de la gloriosa verge y martyr Santa Christina los quals se cantan en la sua capella en lo terme de Lloret bisbat de Girona.

Procedència: col·lecció particular.

Àngels amb decoració vegetal.
Núm. reg.: 136.395-1 i 136.395-2.
3 x 3,5 x 2 cm.

Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

Santa Cristina.
Núm. reg.: 135.189.
8 x 5,5 x 2,5 cm.

Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

Gloriosos triunfos de la ilustre verge y martyr Santa Christina, que celebra la vila de Lloret, bisbat de Girona.

Procedència: SAMLM.
Fons: Martínez-Planas, ST: 302.33.10.

Els *Gloriosos triunfos de la ilustre verge y martyr Santa Christina* són uns goigs de factura posterior que cal destacar ja que n'existeixen nombroses edicions. Aquestes cobles, en honor a la patrona de Lloret, van ser il·lustrades a la capçalera amb un gravat envoltat per una orla d'estil abarrocat en el qual apareix la santa amb la palma del martiri i al seu darrere un paisatge d'evocació marinera amb un petit vaixell. Crida l'atenció la tara o falta d'orla en la part esquerra de l'estampa, fet que Pons i Guri ja assenyalà en el seu inventari. Dins el fons de xilografies de la impremta Carreras, es conserva el boix original del qual ens parla l'autor. El curiós del cas és que la matriu va continuar essent reutilitzada per les diverses impremtes que la van posseir dins el seu catàleg tot i que ja presentava aquesta petita pèrdua en el perímetre de l'orla que molts cops va ser arranjada afegint-hi un tros d'un altre boix per omplir el forat.

Dins el nombrós fons d'imatges del qual disposa el SAMLM, trobem una fotografia d'aquests goigs procedents del taller d'Agustí Figaró, impressor reial que podríem datar del 1797 aproximadament. Se'n coneixen diverses versions amb el peu *Agustí Figaró, impressor reial, i el d'Impremta de la Vidua i Fill de Figaró*. Més tard, l'any 1860, trobem una altra edició dels mateixos goigs amb el peu d'impremta de l'estampa i llibreria de Melitó Suñer. La mateixa xilografia va ser utilitzada a la impremta d'Agustí Figaró per il·lustrar altres advocacions de poblacions de les terres gironines com Santa Susanna de Peralta, Santa Afra de Ginestar, Santa Brígida d'Amer i Sant Iscle i Santa Victòria, totes amb el peu d'impremta *Gerona: Per Agustí Figaró, Estamper Reial*. En el cas de Santa Afra trobem dues versions més: l'una amb el peu d'impremta *Vidua i fill de Figaró*, que podríem datar del 1855; i una altra amb el de Tomàs Carreras, que es pot situar vers el 1900. La mateixa estampa torna a aparèixer també l'any 1860 en una edició dels goigs de Santa Brígida procedents de la impremta de Melitó Suñer.

1 PONS I GURI, Josep Maria. *El llibre de Santa Cristina*, Obreria Santa Cristina (1977).

Goigs de Sant Quirze i Santa Julita

*Los qui de cor vos suplican
fruyt de Benedicció,
llur voluntat prest sacian
per vostra intercessió:
y majorment si visitan
al Santuari de Vos
en lo Terme de Llorét
queus venera fervorós, &c.
Puix Vos Quirze, y Julita
Estáu en etern repòs,
suplicau per quius suplica.
y ohu nostres clamors.*

Pel que fa als goigs dedicats a Sant Quirze i Santa Julita que es conserven dins del fons del SAMLM, en trobem tres edicions diferents. La primera versió dels anomenats *Goigs dels gloriosos martyrs Sant Quirse, y Santa Julita, los qual venera lo Terme de Lloret; dels quals alcansan molts favors, y gracies qui devotament los invocant* correspon a la impremta d'Agustí Figaró, que es definia com a estamper del rei i tenia el seu taller al carrer de les Ballesteries l'any 1823. La capçalera està il·lustrada

per una estampa on apareixen Sant Quirze i la seva mare, Santa Julita, agafats de la mà. La part inferior de la xilografia duu una cartel·la on s'hi pot llegir *S. Quirze y Sta. Julita*. El fet que portés la inscripció del nom dels sants fa pensar que molt probablement aquesta estampa era d'ús exclusiu en publicacions dedicades a aquesta advocació.

Una edició amb una estampa molt semblant és la que correspon a la impremta de Tomàs Carreras, que començà la seva activitat el 1842, situada en aquell moment a la Pujada de Sant Martí de Girona. Hi apareixen ambdues figures agafades de la mà però, a diferència de l'altra, Santa Julita és representada amb vel i portant un bastó a la mà. Cal destacar que aquest gravat també va ser utilitzat en d'altres goigs i advocacions, com per exemple els dedicats a Santa Anna o els goigs de Sant Quirze de Calella. En el fons de xilografies que es conserva al Museu d'Art de Girona hi trobem la matriu que correspon a aquesta estampa; fins i tot conserva la petita esclatxa o tara que apareix en dita versió dels goigs. Aquests goigs van ser reimpressos a Barcelona per J. Horta, que tenia el seu taller al carrer Girona, número 11, pels voltants de 1920, versió que també es conserva en el SAMLM.

Sant Quirze i Santa Julita.
Núm. reg.: 135.161. 8 x 6 x 2,5 cm.
Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

Sant Quirze i Santa Julita.
Núm. reg.: 134.905. 7 x 5 x 2,5 cm.
Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

Goigs dels gloriosos martyrs Sant Quirse y Santa Julita, los qual venera lo Terme de Llorét; dels quals alcansan molts favors, y gracies qui devotament los invocan.

Procedència: SAMLM.
Fons: Guinart – Ball-Ilatinas – Xiberta. ST: 56.517.4.

Goigs a la Mare de Déu de Gràcia

*Plena de misericòrdia
per Lloret sou y sereu,
puig es antiga memòria
dels favors que á tots nos feu,
terra y mar troba candor
si acut a vos font amena.*

D'aquesta advocació malauradament l'arxiu només conserva l'edició de luxe de l'any 1898 titulada *Goigs en llahor de Nostra Senyora de Gracia que se venera en la capella de sant Pere del Bosch, del terme de Lloret de Mar, bisbat de Girona*, i *Càntich a la Creu de sant Pere del Bosch*, impresos per J. Thomas a Barcelona.

Sabem, però, de l'existència d'uns goigs més antics i de factura popular: els *Goigs en alabansa de Nostra Senyora de Gracia que se venera en la Capella de Sant Pere del Bosch en lo terme de Lloret, Bisbat de Gerona*,

impresos per Agustí Figaró l'any 1823. Al Museu d'Art es conserva el boix que va servir per estampar la imatge de la marededéu de la capçalera i una de les estampes del corondell. Es tracta d'una xilografia amb la representació d'una marededéu amb el Nen sobre un núvol, la qual té a coll el nen a la dreta i amb l'esquerra agafa un pom de flors. Està envoltada d'un marc arquitectònic en forma d'arc amb uns cortinatges recollits simulant un altar o cambril. Aquest tipus de xilografia és un clar exemple de la imatgeria anomenada de manlleuta, és a dir que podia ser utilitzada en les publicacions d'altres goigs que fessin referència a advocacions diferents. L'hem trobada representada en uns goigs del 1783 del taller d'Anton Oliva dedicats a la Mare de Déu de la Serra (Sant Andreu de Ramió o Reminyó) i uns altres dedicats a la Mare de Déu de Cabrera (Maçanet de la Selva) de la Tipografia Carreras. D'aquesta manera es confirma l'antiguitat de més de tres segles d'aquesta matriu xilogràfica, que es seguí utilitzant malgrat les petites esclètxes que presentava la fusta.

Goigs en alabansa de Nostra Senyora de Gracia que se venera en la Capella de Sant Pere del Bosch en lo terme de Lloret, Bisbat de Gerona.

Procedència: col·lecció particular.

Marededéu de manlleuta
(Mare de Déu de Gràcia).
Núm. reg.: 135.249.
9 x 7 x 2,5 cm.
Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona

Goigs de Sant Romà

*Es de Lloret gran resguart
La vostra Reliquia santa,
Ningun Poder, No espanta,
ab tant lustrós Baluart;
Per Mar, y Terra, Nos quart
Contra tota violencia:
Alcançaunos del Senyor
Romà Martir la Clemencia:*

*Al Navegant, que anciós,
Está suspirant lo Port,
Siauli Vos, guia, y Nort,
Quant lo Mar, es furiós;
De tot fracás escabros,
Deslliuril, Vostre assitencia:
Alcançaunos del Senyor
Romá Martir la Clemencia*

Els goigs més antics dedicats a Sant Romà dels quals hem pogut comprovar l'existència són una versió del taller dels impressors de la branca Oliva, en aquest cas d'Anton Oliva, que en el peu d'impremta figura com a estamper i llibreter al carrer de les Ballesteries, havent iniciat la seva activitat vers el 1744. Són els anomenats *Goigs en alabança del gloriós màrtir sant Roma, Patro, y tutelar de la vila, y terme de Lloret Bisbat*

de Gerona, que se venera, lo die 18 de Nobembre, en sa Parroquial Iglesia. Anton Oliva Estamper y Llibreter, en las Ballesterias, que malauradament no es troben al SAMLIM, però sabem que n'existeixen exemplars a la Biblioteca de Catalunya.

Tot i que en el fons de la Tipografia Carreras no es conserva el boix exacte, sí que hi trobem una xilografia amb unes grans semblances tipològiques i iconogràfiques: la imatge del sant està situada en primer pla, vestit amb guarniment militar, subjecta la palma amb la mà dreta, darrere seu s'hi dibuixa un paisatge amb una petita església al fons a l'esquerra. Com en d'altres ocasions la xilografia es reutilitzà per als goigs de Sant Maurici en la impremta de Melitó Suñer l'any 1856 i per il·lustrar els dedicats a Sant Menna. Aquest tipus de representacions de sants vestits a la romana van ser emprades en moltíssims goigs de sants màrtirs com a conseqüència de la gran quantitat d'advocacions que podien respondre a les característiques iconogràfiques de l'estampa.

S'ha de veure l'estampació de goigs com un reflex de la tradició dels pobles. Rere aquestes matrius xilogràfiques s'hi troba, doncs, part de la història del poble de Lloret. Els exemples mostrats en aquest petit estudi pretenen donar una visió resumida de la importància del fons xilogràfic de la Tipografia Carreras que es conserva al Museu d'Art de Girona i que representa la importància de la impremta a les nostres contrades. ■

Goigs en alabança del gloriós màrtir sant Roma, Patro, y tutelar de la vila, y terme de Lloret Bisbat de Gerona, que se venera, lo die 18 de Nobembre, en sa Parroquial Iglesia.

Procedència: col·lecció particular.

Sant de manlleuta (Sant Romà).

Núm. reg.: 134.938.

7,5 x 5,5 x 2,5 cm.

Fons Tipografia Carreras.
Museu d'Art de Girona.

Manel Roger i el Paquete de Manzanillo

Agustí M. Vilà i Galí

Sovint m'he trobat amb preguntes dels meus conciutadans relatives als carregaments dels vaixells lloretencs que feien la ruta d'Amèrica. A aquestes preguntes solíem donar respostes molt generals, com ara que a l'anada solien carregar vi, oli, productes tèxtils, materials de construcció, etc.

Mentre cercava informació per a un llibre, fins avui inèdit, que havia de portar per títol *Els raïms jaqués i altres coses*, se'm van posar a l'abast dades sobre la construcció i carregament del primer viatge de la pollacra *Paquete de Manzanillo*, construïda a Lloret l'any 1847 a les drassanes d'Agustí Pujol (*es Ferreret*) i que tingué per personers a Pau Segrera, de Manzanillo, Carles Segrera, de Barcelona, i Manel Roger, amb una participació de 2.333 pesos (ps), 6 rals (rls), 22 maravedis (mvs) cadascun i 1.000 duros de Pelegrí Macià i Mataró, que també va ser el seu capità.¹

Manel Roger i Conill i el seu germà Josep eren fills de Miquel Roger i Conill i de Maria Conill i Botet. Miquel Roger junt amb Joan de Burgada, el dia 20 de desembre de 1783, feren donació del cap de Santa Cristina a la universitat de Lloret i als administradors de Santa Cristina.²

Manel Roger devia tenir una bona relació amb Domingo Segrera y Cía., de la ciutat cubana de Manzanillo, els fundadors de la qual eren d'Arenys de Mar. De la correspondència entre Manel Roger i els Segrera hom dedueix que una de les raons –potser n'hi havia d'altres– de les seves relacions residien en l'obtenció de partides de cera, atès que tant Roger com Esteve Capdevila, en certa manera emparentats, es dedicaven a altres negocis, ultra la comercialització de cera, com hem vist quan s'ha analitzat el contingut de la correspondència esmentada. Degué arribar el moment en què es van adonar que la possessió d'un vaixell els havia de ser útil, també, per comerciar amb Amèrica amb altres productes a part de la cera, com veurem.

El dia 7 de gener de 1847, en una carta de Manel Roger dirigida al seu pare, li dona a entendre que el desig de participar en el nou vaixell no podrà ser atès. Manel Roger diu textualment: “Tindrè present la seva oferta sobre lo barco, per si fos necessària segons veurem a l'últim, ja que mon concepte és aplicar-lo a la mota solament, si això fos possible, pues s'apartaria de l'ordre de les demés parts, si que éstos seran figurades solament per tres, és a dir la casa de Manzanillo, el capità i jo; així és mon pare”. En poques paraules, Manel exclou son pare de tota possible participació en la fusa de la nova nau; en tot cas, com si li fes un gran favor, diu que el tindrà en compte per les aportacions a la mota. Cal recordar que Manel Roger i els Segrera, a més de tractar-se dels armadors de la nau, van ser, juntament amb Joan Monjo i Pons, testimonis de la fusa de la nau, el diumenge dia 13 de juny de 1847.³

L'endemà, Manel Roger escriu a Domingo Segrera y Cía., de Manzanillo. En aquesta missiva els participa que ha arribat el dia de “posar en grada” el projecte de què tantes vegades han parlat de construir una nau per a la carrera de Barcelona a Manzanillo. Confirma que ja s'ha començat el vaixell, el qual, segons el tipus decidit, serà d'una capacitat de càrrega d'unes 250 pipes (unes 125 tones). Els demana que tot seguit de rebre aquesta carta, li enviïn via Londres (i per triplicat si és per altres conductes) una factura de tots els articles que creguin que convé carregar en el nou vaixell, en les condicions més avantatjoses, per al carregament de tornada (caobes, cuirs, la partida de cera que considerin oportú, segons importància dels altres articles, procurant obtenir-los al preu de 5 o 5,2 pesos l'arrova, així com tots els articles que considerin convenients).

Al cap d'un mes, aproximadament, d'aquesta carta, n'escriu una altra amb la mateixa destinació. Els participa que la construcció de la nau s'activa al màxim possible i confirma el desig d'iniciar la navegació a finals de maig.

Tot seguit explicita l'organització del capital que es considera necessari per a la bona marxa del negoci i la distribució d'accions que s'han fet d'acord amb el Sr. Carlos Segrera (el germà dels Segrera residents a Arenys de Munt).

Capital	Repartiment del capital
Cost del vaixell 8.000,00 pesos	Domingo Segrera y Cía., de Manzanillo 5.000,00 pesos
Per a fons o motes 12.000,00 pesos	Carlos Segrera, de Barcelona 5.000,00 pesos
—	Manel Roger, de Barcelona 5.000,00 pesos
20.000,00 pesos	Pelegrí Macià i Mataró, de Lloret 5.000,00 pesos
	20.000,00 pesos

Finalment, el cost del vaixell es va repartir de la manera següent:

Srs. Segrera y Cía., de Manzanillo	2.333 ps	6 rls	22 mvd
Carlos Segrera, de Barcelona	2.333 ps	6 rls	22 mvd
Manel Roger, de Barcelona	2.333 ps	6 rls	22 mvd
Pelegrí Macià i Mataró, de Lloret	1.000 ps		
	8.000 ps		

Definitivament el pare de Manel Roger ha estat exclòs del negoci.

Finalment els adverteix que no cal que enviïn diners corresponents a l'interès en el vaixell, però els fa saber que per al viatge de tornada cal que disposin de fins a 6.000 pesos, que representen la meitat dels fons o mota, que equivaldrà al carregament del vaixell en el viatge de retorn de Manzanillo a Barcelona. També els diu que, per tal de no perjudicar les expedicions de la nau, han convingut amb l'amic Carles Segrera suspendre el negoci de cera groga que mantenien a compte de tots dos.

A partir d'aquí apareix en escena el capità Joan B. Rissech, que deu ser l'home de confiança a Lloret, el qual s'ocuparà de coordinar la recepció de tot el que es refereix a la construcció i carregament del primer viatge de la nau.

1 VILÀ I GALÍ, Agustí M. *La Marina Mercant de Lloret de Mar. Segles XVIII i XIX*. Ajuntament de Lloret de Mar: “Es Frares”, 2, 1992, p. 328.

2 PONS I GURI, Josep M. *El llibre de Santa Cristina de Lloret*. Barcelona, 1977, p. 120.

3 VILÀ I GALÍ, Agustí M. *Joan Monjo i Pons: un exemple de tenacitat*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1977, p. 68-71.

Però el carregament real de la nau no va coincidir pas amb les previsions que havien fet Manel Roger i Joan B. Rissech. Serà el capità Pelegrí Macià qui ens proporcionarà els carregaments fets a Barcelona i en la seva escala al port de Màlaga. Ho trobem en un manual de l'esmentat capità en què, a més d'especificar-nos el cost de la construcció de la nau, ens diu, amb tot detall, els carregaments a Barcelona i a Màlaga, així com dades poc precises del resultat de cinc viatges de la pollacra *Paquete de Manzanillo*.⁴

Pollacra *Paquete de Manzanillo*.

Procedència: Museu de la Marina de Vilassar de Mar.

El llibre o manual porta per títol: *Libro de Particulares de la expediciones de la pollacra Paquete de Manzanillo, su capitán Pelegrín Macià Mataró*.

L'encapçalament del primer document diu: "Convenio firmado por los abajo suscritos al establecer al buque, pollacra Paquete de Manzanillo, a la carrera de éste a aquel punto" (Manzanillo).

Tot seguit es relacionen les diverses partides amb el seu cost:

Nº recibos	Costo del buque	Pesos	rls	mrs
1	Cuenta de la construcción del buque	1.900	-	-
2	Cuenta del herrero	568	10	-
3	Cuenta del calafate	302	16	-
4	Cuenta hojalatero	255	10	29
5	Cuenta carpintero	320	-	-
6	Cuenta maestro clavero	458	18	-
7	Otra cuenta del mismo	4	15	-
8	Cuenta de maniobras fabricadas por D. Pablo de Puig de Malgrat	200	10	-
9	Cuenta maniobras cordelero de Lloret	214	16	25
10	Cuenta de cotonias para el velamen	462	13	24
11	Cuenta de la arboradura recibida de Marsella	356	2	-
12	Una cuenta de jarcia usada	343	15	-
13	Una cuenta de 39qq. 3@ cadena dos anclas	240	4	-
14	Una cuenta de madera para pipería	22	3	16
15	Una cuenta de dos banderas	24	6	-
16	Una cuenta del capitán Rissech de una cadena, una ancla y otras frioleras	358	-	-
17	Cuentas de lo satisfecho por el capitán Rissech por gastos de la avarada del buque	130	-	-

18	Una cuenta de Roger del gasto de refresco i cigarras para la bendición del buque	37	19	-
19	Una cuenta del práctico por la entrada del buque al puerto de Barcelona	4	-	-
20	Una cuenta del armador de la nave	1	10	-
21	Una cuenta del capitán Peregrín Macià que comprende lo que ha pagado por el casco y aparejos, jornales para la maniobra, jornales para el velamen, provisiones y gastos menores	661	17	22
22	Una cuenta de cadena para Ostaga	17	10	-
23	Una cuenta para remos para la lancha y el bote	8	10	-
24	Una cuenta de jarcia	35	12	-
25	Una cuenta del tonelero de tres pipas para la aguada	14	12	-
26	Dos cuentas del pintor	39	1	-
27	Una cuenta del carpintero por sus trabajos en el buque estando en el puerto de Barcelona	12	7	-
28	Dos cuentas del maestro herrero D. Fco. Lacambra, del importe del molinete y otras frioleras	186	7	-
29	Una cuenta de dos piezas de colonia para el velamen	75	10	-
30	Recibo de la gratificación hecha al maestro constructor del buque	80	-	-
31	Una cuenta del capitán Macià por gastos hechos al buque el día de la partida	107	15	-
32	Dos cuentas de los derechos de la Escribania Marina para la habilitación de los papeles del buque y su despacho	49	-	20
33	Cuenta del costo del cobre y aforro del buque	1.422	12	-
		8.914	-	-
	Se le fijan por dos fondos o motas	11.086		
		20.000 Ps.		

El referido buque se dedicará exclusivamente a la carrera de Barcelona a Manzanillo y viceversa, sin que pueda dársele otro destino caso en no convenir en ello alguno de los interesados: podrán empero los Sres. Domingo Segre y Cía. de Manzanillo destinarlo a algún otro viaje a flete, sea para otro punto de la isla de Cuba, Jamaica u otro inmediato, siempre que lo miren ventajoso al interés comun.

Su despacho en Barcelona será al cuidado de la casa de D. Manuel Roger y en Manzanillo de los Sres. Domingo Segre y Cía., sin que por ello por las compras o ventas de sus cargamentos deba cobrar ninguna de dichas casas comisión alguna.

El capitán no disfrutará tampoco de comisión alguna y si sólo del salario de 55 pesos fuertes mensuales estando a la mar y mitad, o sea 17'5 pesos fuertes, en su estada en tierra, que le señalen los demás socios mientras gobernare la nave, a lo que se conforma.

El buque demorará lo menos posible tanto en el puerto de Barcelona como en el de Manzanillo, debiendo tener aprontado su completa carga a su llegada a ambos puntos, a cuyo fin se les fijan dos fondos.

Tanto de ida como de vuelta se hará el seguro del total valor del buque u su expedición.

Se liquidará ésta en el acto y en presencia de las cuentas de sus producidos, y los beneficios o pérdidas que resultaren se repartirán proporcionalmente a la parte de interés que cada socio representa. Finalmente queda convenido que si alguno de sus socios resolviera separarse del negocio no podrá transferir su interés a persona extraña sin previa conformidad de los demás y en todo caso deberá atenerse a la liquidación pendiente que acordará la mayoría.

Barcelona, 10 setiembre de 1847

I en aquest mateix document és el capità de la nau qui detalla la relació de les mercaderies que carrega a Barcelona; amb la corresponent indicació de les inicials que identificaven l'embarcació –PDM: Paquete de Manzanillo– i als diferents proveïdors dels productes.

4 Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB). Fons Comercial, vol. B-327.

Sobrebordo de la carga que conduce la polacra "Polacra de Manzanillo", su capitán Pelegrín Maciá en su primer viaje a Manzanillo en setiembre 1847.

PDM FG	150 barriles de harina superior de Valencia.
PDM R	30 barriles vino tinto superior y claro de Calella
"	12 barriles vino tinto superior y claro de Teyá
PDM MR	9 cajas de aceite de almendras (2 de 12 latas, 3 de 24 media y 3 de 48 cuartos)
"	12 cajas encurtidas en vinagres
"	12 cajas de frutos en almíbar
"	12 cajas de aceitunas en frascos
"	25 cajas de aceite refinado
"	2 cajas de 12 latas calamares en aceite
"	12 garrafones de ½ arroba vinagre blanco (uno roto)
"	20 canastros anisete
"	9 baúles con 100 docenas de alpargatas
"	1 baúl con 120 piezas de ribetear y 10 gruesas cuerdas y una gruesa bordones para guitarra (en las cintas va nota de sus colores)
"	3 balas papel pintado para cajas tabaco
"	1.132 ristras ajos (se descargarán antes de la otra partida de 144 ristras)
"	102 piedras cuadradas para amolar
"	2 cajas de hojalata con 1 qql. de longanizas (sin registrar)
"	6 cajas de 12 latas frutas extraído el aire
"	3 cajas de 24 medias latas de frutas extraído el aire.
PDM MP	5 docenas de sombreros (1 docena de niños en caja núm. 3)
PDM FH	5 docenas de sombreros (1 docena de niñas en una sola caja)
"	1 caja con 100 millares puntas de París
"	12 fardos cáñamo obrado
"	6 cajas zapatos de becerro, charol y Baqueta
"	4 piezas sueltas de jarria
"	4 piezas sueltas de Abacá (queniquen)
"	1 caja con 12 ½ libras castellanas azafrán en 25 botes
PDM TBC	4 balas de tapones de corcho (vaciada una a bordo)
PDM PDM	1 baúl 31 docenas pantuflas y 15 para niño
"	1 baúl con 10 docenas de becerros
"	1 baúl con 10 docenas tafílete de colores
"	2 barriles de cola
PDM TRM	6 cascos arengadas (con 27 millares)
"	20 cajas hojadelata con 10 qql. 3@ 22 & bacalao
PDM CH	1 barril clavos de especia para comer
PDM CV	2 balas de papel blanco florete (en dos cajas)
PDM ST	2 balas de papel blanco florete (en dos cajas)
"	28 balas papel estraza
"	2 balas papel estraza marca mayor
"	2 balas papel blanco para cigarrillos
"	2 balas papel medio florete
"	48 1/8 qqs. Cebollas (en 16 cerones)
"	144 ristras ajos muy gordos
"	31 cargas y 21 docenas jarros para agua obra barro ordinaria
"	131 ½ docenas, 18 juegos y ¼ de carga obra de barro vidriada
A	300 garrafones aguardiente anisado doble
O	175 garrafones Castilla (Holanda)
A	178 garrafones grandes, medianos y pequeños anisado doble (2 rotos)
"	4 garrafones aguardiente espíritu de 35°
"	13 potes de vidrio cubiertos, vacíos
"	2 baúles con 111/2 gruesas naipes
DS	1 caja con 6 lámparas 1 luz.

Barcelona 10 setiembre 1847

La factura de tot aquest gènere, més les despeses d'embarcament, les despeses menors i el compte del ranxo importen 8.151 pesos, 5 rals i 8 maravedís.

Posteriorment, al port de Màlaga es completà el carregament amb les partides següents:

600 botijas con aceite Bodega	50 barriles d 1@ de vino dulce con cercos de fierro
48 cajas fideos surtidos	50 barriles de 1@ de vino seco
80 cajas 4@ jabón	25 barriles de 1@ aceitunas
30 cajas con 15 qqs. Jabón	12 sacos de garbanzos
30 cajas con 5 qqs. Jabón	1 saco cominos
50 cajas de pasa racimo	3 sacos matalauga con 11@2&
25 ½ cajas de pasa racimo	12 barriles atún 1@
12 ceretes de ½@ higos	12 barriles atún ½@

Total gastos, comisiones, etc.: 1.881 pesos 1 real

Per tant, la suma total de les mercaderies i la resta de despeses dels dos carregaments (el de Barcelona i el de Màlaga) pujava a 10.031 pesos, 6 rals i 8 maravedís.

I finalment, en aquest mateix document també s'indica el carregament de tornada:

44 piezas de caoba de 16"
66 piezas de caoba de 14" i 15"
277 piezas de caoba de 18"
2 toneladas inglesas de palo fustete
10 qqs. Granadilla
220 palos redondos
91 macutos cera amarilla
169 cueros al pelo

En conjunt, el valor de la càrrega de Manzanillo pujava a un total de 6.402 pesos, 12 rals i, per tant, fent una valoració global de tot el viatge, podríem elaborar el següent quadre-resum:

Valor factura càrrega a Barcelona	10.031	5	8
Valor factura càrrega a Manzanillo	6.402	12	-
Despeses dels dos viatges	1.878	10	-
<hr/>			
Total	18.312	8	8
Líquid produït per la venda del carregament	19.573	15	
BENEFICI	1.261	07	-

Les anotacions del capità Macià arriben fins a cinc viatges, els quals ens proporcionen molt poca informació, tret del segon viatge en què es reconeix una pèrdua de 1.842 pesos i 174 pesos pel resultat del cinquè viatge. Les notes del tercer i quart viatges són irrellevants i durant el sisè viatge, l'any 1850, es produeix la fallida de Martírià Botet com a conseqüència, com sabem, d'haver avalat lletres del seu nebot, Manel Roger, que no foren ateses al seu venciment.⁵

I a partir d'aquest moment és quan s'esdevé la fi del *Paquete de Manzanillo* i la desfeta econòmica de Manel Roger i del seu oncle Martírià Botet. Mentre el primer ven la seva part a Martírià Botet, els comissionats de la fallida de Botet venen l'any 1852 la part que hi tenia Manel Roger a Pelegrí Macià, que també es fa amb la participació de Carles Segrera. Finalment Macià, que posseeix les tres quartes parts de la propietat de la nau, l'any 1854 la ven a Francesc Lloret, de Barcelona, per la quantitat de 4.000 pesos forts. A partir de l'última transmissió, se li va canviar el nom primitiu pel de *Dolores*.⁶ ■

5 VILA I GALÍ, Agustí M. *Martirià Botet i Rosalts. Armador i navilier de Lloret*. Lloret de Mar: Club Marina Casinet, 2004, p. 79-124.

6 VILA I GALÍ, Agustí M., *La Marina Mercant...*, op. cit., p. 328.

Els cotxes d'en Mas

M. Assumpció Comas i Moré

Miquel Mas i Tarrés va iniciar a Vidreres el servei de transport de viatgers i mercaderies, amb tartanes i carros, entre Vidreres i l'estació de Sils, vers l'any 1860. Aquest servei es va perllongar fins als primers anys del segle XX.

El seu fill, Rafel Mas i Massa, va orientar el negoci cap a la modernitat –substituint el vehicle de tracció animal pel vehicle amb motor–. El primer va ser un òmnibus Ford de dotze places, amb matrícula GE-372. Havia nascut La Vidrerenca.

L'empresa va anar creixent en nombre de vehicles i en serveis, amb noves rutes per cobrir: la dels banys d'estiu, entre Vidreres i Lloret de Mar, el 1924; i la línia Lloret de Mar - Vidreres - Girona, inaugurada l'1 de maig de 1930.

A Lloret el punt de sortida era a "Can Joan dels autos" a la plaça d'Espanya. Un temps després, poc més enllà de la rambla Barnés. El cotxe feia sempre una parada on acabava el carrer de Sant Pere. Els dies de mercat a Girona –el dissabte– o a Santa Coloma –el dilluns–, es feien parades al sector del Rieral i al barri de les Alegries per recollir els pagesos que esperaven al peu de la carretera. En arribar a Vidreres la parada era davant de l'antic garatge de l'empresa familiar. Es feien altres parades: a l'hostal de la Granota, a cal Segador, a la cruïlla de Vilobí, a La Pequena, a l'Avellaneda, a l'entrada de Girona, i una parada obligada, la dels burots, situada gairebé davant de l'actual Hipercor. Allí els pagesos havien de declarar el que portaven per vendre i pagar un tant. A partir d'aquí, les parades eren només per deixar gent. Solien baixar nenes davant del col·legi de les monges carmelites i s'arribava al final de trajecte a la plaça del Gra –ara carrer de Sant Francesc– davant del bar de Ca la Llarga, que fou el punt de concentració fins al novembre de 1984, en què s'inaugurà la nova terminal de Girona.

Un dels vehicles d'en Mas a la dècada dels 1930.
Procedència: M. Assumpció Comas.

Un dels primers vehicles amb motor dels Autobusos Mas.
Procedència: M. Assumpció Comas.

Amb el nom de Fills de Rafael Mas SL, l'any 1970 van fer-se càrrec de la gestió de l'empresa els fills d'en Rafel: Rafel i Constantí, *Tinus*, Mas i Boada. Després de la mort d'en Tinus Mas Boada, l'any 1984, al front de l'empresa Autocars R. Mas SL van prosseguir-hi Dolors Marquès i Domènech, esposa d'en Tinus, Rafel Mas i Boada i Vicenç Martínez i Vela, gendre d'en Tinus, que hi actuava com a gerent i com a xofer.

L'any 2001 l'empresa passà a mans de la quarta generació: Paquita Mas i Farnés i Roser Mas i Marquès; i la gerència seguí a mans de Vicenç Martínez i Vela.

Els cotxes de la línia Lloret-Girona surten, a dia d'avui, de la terminal d'autobusos de Lloret, estrenada el 1973. Les parades per carretera es continuen fent com antigament i acaben el viatge a la nova terminal provisional de Girona. Amb la concessió a l'empresa, per part de la Generalitat, del transport de passatgers a l'aeroport Girona - Costa Brava i la línia Lloret-Vidreres-Mallorquines-Girona, el nombre de freqüències es va anar ajustant a la demanda del servei.

Arran de la jubilació del gerent en data de 12/12/2012, l'empresa Autocars R. Mas SL va signar l'acord de venda amb el Grup Sagalés, i passa a denominar-se: Autocars Mas - Grup Sagalés.

Els lloretencs guardarem un grat record envers els empresaris dels "cotxes d'en Mas", com popularment denominàvem aquesta empresa modèlica, que al llarg de tants anys ha ofert el transport gratuït de passatgers en celebracions tan nostres com la Diada dels Perdons, l'Aplec de la Sardana, la festa de Santa Cristina i de les Alegries; i la col·laboració amb entitats de la vila, com la Coral Unió Lloretenca i el Xino-Xano. El darrer gest va ser el pacte que, entre Vicenç Martínez, com a gerent d'Autocars R. Mas SL, i l'actual titular de l'empresa, Francesc Sagalés, seguiran oferint el servei gratuït en les celebracions tradicionals de Lloret de Mar. ■

Edició i coordinació: Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

Redacció: C. Josep Lluhi, 24, 1r - Tel. 972 368 457 - Fax 972 373 181 - a/e: arxiu@lloret.cat - www.lloret.cat/arxiu.

Consell de redacció: M. Assumpció Comas, Joaquim Daban, Joan Domènech, Arseni Frigola, Ester Olivé, Fèlix Rabassa i Agustí M. Vilà.

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Lloret de Mar.

Impressió: Arts Gràfiques Cantalozella, SA. Tiratge: 700 exemplars. Dip. Legal: Gi-1.417/2003.